Эхэ һайхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД УНЭН

1921 оной декабриин 21-һээ гаран

Бүгэдэ арадай газетэ

1993 МАРТ 17
Хабарай эхин (бар) һарын 25
СРЕДА
Гарагай 4
№ 49 (18663)
газетын сэн:
захилай—50 мүн.,
Хэлсээтэ сэн

Буряад Республикын Министрнүүдэй Советтэ

МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЫЕ ҮНГЭРГЭХЭ, ХАБАРАЙ ТАРИЛГЫН ХҮДЭЛМЭРИДЭ БЭЛДЭХЭ ТАЛААР ХУРАМХААНАЙ БА СЭЛЭНГЫН РАЙОНУУДАЙ ЗАХИРГААНУУДАЙ ЭМХИДХЭЛЭЙ ХҮДЭЛМЭРИ ТУХАЙ

Малай, Сэлэнгын ... захиргаануудай ... (Цыренов, Ан... толорхой хэмжээ... ... абажа байгаа... ... ажахыннуудай ... байдалынь ... байнаар, үбэ... продукци үйлэдбэ... ... эрид дээ... ...ргэлжэлһоор гэжэ ... республикын Мин... Совет тоолоно.

... болон тэжээлэй ... удай ургасын би... ...ын ушарһаа хү... ...энэй ороохо та... ... тэжээл бэлэдхэ... ...агүй. Нимэ бай... ...ээ нинтын адууһа ... тэжээлээр мүртэй ... шадагдаагүй.

... Сэлэнгын ра... ...ахынуудай малай ... толгой бүхэндэ ... 5,8 центнер, Ху... ... райондо — 11,7 ... тэжээлэй единицын ... тэжээл бэлэдхэ... ...гаа. Үрдэ жэлэй... ...сулан харабал, ... Сэлэнгын районы... ...лэдбэрилгэнь аяар ...ртээр, үнеэдэй һү... 23 процентээр ... гэжэ гү, али ... нэгэ үнээн... ...ан һүүй хэмжээ... 1520 килограммда

А. Б.

Буряадай гүрэ... «...ниэнэхэ» комп... ральна дирекци... ...но, гааргынхи... ...ганние эмхидхэ... ...тэлэй ...

...ндо «Эрдэм» кол... ...ээн бүрнөө 714 ... «Бесүүжевскай» ... 651, Тельманай ... совхоздо — 671 ...н абтаһан сай... ...үйлэдбэрилгэ хэм... ...процентээр дээшэ... ...дой тоо толгойн ... толгой бүрнөө ...ноохоной бага сай... ...рэһээ бүхы ажахы... ...гаан алта» үйлэд... ... эрид бага болго ...

...хаанай райондо һү... ...алар 52 процентээр ...оо. 1991 ондо ...бүрнөө 1607 кило... ... һүнэй һаагдаһан ...арин нёдондо тэ... ...йдоол 848 кило... ... хүргэдоо.

...уудай ажахыннуудта ...элэй адууһа малай ...бөөнь үсоорһэн, тул ...сменууд В. Ба... ...баров хөөр тү... ...лээ һэн.

Заншалта б... ...рысоон эмхи... ...байгаа гэжэ ... ...доглоо.

ҺҮР ХАРБ... ...ликымнай тулэ... ...һатай спорт... Лысенко Фран... ...нүүдтэ Һүр хар... ...гэдэжэ байна... ...лэй чемпионш... ...байна.

Россия Фед... та тренер.

...мал ажалай продукци худалдаха хэмжээн нилээд доошолһон байха юм. Малай үхэл хатал хараа байса олошороо. Сэлэнгын райондо 1991 оной хитой сасуулбал, нёдондо жэлдэ бодо мал гарсалалга аяар — 45, хонин—8 процентээр, Хурамхаанай райондо үхэр — 34, хонин 45 процентээр олон болгогдоһон байна. Энэнэй гол шалтагаанинь гэбэл, адууһа малые харуулһалха талаар тусхай санитарно-техническэ эрхэ байдалай үгы дээрэһээнь, тэжээл муугаар бэлэдхэһэн ушарһаа мал олоороо гарзада оруулагдана. Адууһа малые олошоруулха талаар анхарал хандуулагдана. Сэлэнгын районой ажахыннуудта 1992 ондо 1600 толгой үсоонөөр эмэ хашараг үрэжүүлэгдэ, зуун үнсэн бүриһоо 62 тугал абтаа. Хурамхаанай райондо 1683 толгой үсөөн үнеэд, хашарагууд отондо оруулагдаһан, зуунай ороидоол 47 тугал түлжүүлэгдэһэн байна.

Үбһэ тэжээлээр, материально-техническэ нөөсэнүүдээр муугаар хангагдаһан, илангаяа захиргаануудай болон ажахы эрхилдэг албан зургаануудай, районуудай ажахыннуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй эмхидхэлэй хүдэлмэриин һуула байһан дээрэһээ энэ жэлэй малай үбэлжэлгэ ехэл хүшэрхэн эрхэ байдалда ороохой.

Мал ажалай продукци үйлэдбэрилые ба тэрэнние худалдалые эмхидхэхэ юрын уялгатай ажахын олохон хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй ажалаа хайша хэрэгээр ябуулдаг ушартайнь районуудай захиргаануудай гулваанар эбсэшэнхэй.

Эдэ районуудта тэжээл буйлуулдаг цехүүд худэлгэдэнэгүй, бүдүүн тэжээл шэрэжэ асаргаданагүй. Тэжээл буйлуулдаг цехүүд заримдаа хүдэлгэдэхэдээшье, мнил талха тарианай үйлнүүдые эзэхэхэ, уһа халаахаһа өндөо хүдэлмэри бүтэнэгүй. Районуудай ажахыннуудта бүдүүн тэжээл буйлуулха, һоохэ, шанаржуулха ажал ородоошье хогдэнэгүй. Нарһанай шэлбүүһэ бэлэдхэжэ хэрэглэнэгүй. Олохон гүүртэ болон отаранууд дээрэ тураһан, бэсэр һула мал һүрэгөө таһалагдажа, амяарлагдажа харууһалгданагүй. Зайн галай оло дахин унтардаг дээрэһээнь электромоторнууд, бусад түхэрэлгэнүүд сагһаа урид эбдэржэ һалана.

Ажахынуудай финансова байдалынь орёо болонхой.

Районууд үмсын ажахынуудта бэлэдхэгдэнэн ба буйлуулагдаһан мал ажалай үлүү продукцинень хамтадаа саашадань хэрэглэхэ гурим үшөө хэрэглэжэ шадаагүй байһаар.

Хурамхаанай районой ажахынуудта хабарай тарилгын хүдэлмэридэ хабаадуулагдаха техникын бэлэдхэл ехэл муу. Бүхы тракторнуудай ородоол 79 процентнь, плугуудай 80 процентнь зэһабарилагданхай. Районой ажахынуудта хабарай тариргада 3800 центнер үрэнэн дуталдана.

Сэлэнгын районой ажахынууд 1993 оной январиин 25-най байдалаар бүхы тракторайнгаа 75 процентыень, плугуудайнгаа— 50, сеялкэнүүдэйнгээ — 47, культиваторнуудайнгаа — 42 процентыень бэлдэһэн байна. Энэнь республика соо эгээл муу үрэ дүн болоно. Тельманэй нэрэмжэтэ совхоздо бэлэн болгогдоһон сеялкэнь миил 7,1 процент, плугуудынь—24, культиваторнуудынь 24 процент эзэлнэ. Зэһабарилга-хангалтын предприяти үйлэдбэриингөө арга боломжые ашаг үрэгүйгөөр хэрэглэдэг байха юм. Ажахынууд мүнгэ зөөри үгы дээрэһээ зэһабарилгын предприятинуудай хангалгаһаань арсаха баатай болоно. Инженернэ албануудай хоорондоо холбоогүйгөөр, Тохойн РТП болон ажахынууд хооронодохи харилсаанай һаланаһан дээрэһээ зэһабарилга-хангалгын үйлэдбэриин ажаябуулгань һүүлэй үедэ эрид муудаба.

Хурамхаанай, Сэлэнгын районуудай хүдөө ажахын үйлэдбэриндэ техёолдоһон энэ хүндэ хүшэр байдалые хараада абажа. Буряад Республикын Министрнүүдэй Совет шигэжэ тогтоообо:

1. Малай үбэлжэлгэдэ горитой алдуу гаргаһанайнь, продукци үйлэдбэрилгые ба худалдалгые доошолуулһанайнь, мүн хабарай тарилгын хүдэлмэридэ хүдөө ажахын техникэ хангалтагүйгоор бэлдэжэ байһанайнь түлөө Сэлэнгын, Хурамхаанай районуудай захиргаануудай гулваанар М. Д. Ангархаевта, В. Д. Цыренповтэ шангаар заагаад, ажахы бүхэндөө эдэ дутагдалнуудаа усадхаха талаар тодорхой хэмжээнүүдые саг дары абаха эрилтэ тэдэнэртэ табиха.

Буряад Республикын Хүдөө ажахын болон эдеэ хоолой министерство (Найданов), районуудай захиргаануудай гулваанар, колхоз, совхозуудай, таряашадай ажахынуудай, нэгэдэлнүүдэй, өблэлнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд:

— малай ашаг шэмыень һайжаруулха, мал ажалай продуктнуудай үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ, эрхим һаалишадай, үхэршэдэй гүүртэнүүдые, фермэнүүдые даагшанарай үрэ дүнгүүдыень согсолжо, тэдэнэрые урмашуулха талаар ажахы, фермэ бүхэндэ эмхидхэлэй хэмжээ ябуулгануудые зохёохо;

— залуу малые бүтэн бүриноөр харууһалха, арталга-һэргылэмжын пунктнуудые эмхидхэхэ хэмжээ ябуулгануудые зохёохо;

— эхэ мал болохоор бүхы эмэ хашарагуудые, үрэжүүлхээр үнеэдые 1993 оной нэгэдэхи кварталай хугасаа соо үрэжүүлхэ ба отондо оруулха талаар эмхидхэлэй тодорхой хэмжээнүүдые бэелүүлхэ;

— хүдөө ажахын продукци худалдахаар бэлэдхэлэй ба бусад эмхи зургаануудтай хэлсээ баталхые хангаха;

— мал ажалай продукцин өөрынь үнэ сэнгые хямда болгохо талаар ажалаа шангадхаха;

— техникын бэлэн болгогдоһон, тарилгын болзор ба үрэнэ хүрэнгөөр хэр хангагдаһан тухай апрелиин 15 болотор бүхы ажахынуудта өөһэд хоорондын шалгалта үнгэргэхэ;

— хүдөө ажахын гол һалбари —мал ажалые эрхилхэ талаар бүхы түрэлэй адууһа малай тоо толгойень эрид хорооһон, ашаг шэмыень ба продукцинин шанарыень доошолуулһан Сэлэнгын, Хурамхаанай районуудай захиргаануудай гулваанар, районуудай, райпотребсоюзуудай түрүүлэгшэнэр, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд уялгалагдаа.

7. «Буряатводмелиорацинин» проектно- барилгын - ашаглалгын нэгэдэл «Сельхозхимия», «Агротехника» нэгэдэлнүүдтэй, Буряадай хүдөө ажахын институтдай, республикын Хүдөө ажахын болон эдеэ хоолой министерствын таряан ажал эрхилдэг таһагтай суг хамта апрелиин 1 болотор уһалагдадаг нуга сабшалан ба тэжээл үйлэдбэрилхэ асуудалаар республика дотор суглааануудые үнгэргэхэдөө, түрүүн Сэлэнгын районһоо эхилхэ.

8. Буряад Республикын Хүдөө ажахын болон эдеэ хоолой министерство районуудай хүдөө ажахын управленинүүдтэй суг хамта уялгалагдаа гэбэл:

— колхоз, совхоз, таряашанай ажахы бүхэнөөр амяар амяарайнь хабарай тарилгын хүдэлмэриин үнгэргэхэ түсэб табиха;

— орооһото ургамалнуудай дутаһан үрэнэ үрэнгэ, мүн тоһо-түлишын материал саг соонь шэрэжэ абаашаха хүдэлмэри эмхидхэхэ;

— газарай хүрьһэнэй үрэжэлтэ хүбиень һайжаруулха, мүн хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ гол нөөсэ болохо органическа болон минеральна үтэгжүүлгэ оруулха хэмжээгээ ехэ болгохо талаар зайлашагүй хүдэлмэри ябуулха;

9. Районуудай захиргаануудай гулваанар үбэлэй үедэ абтаһан хэмжээ ябуулгануудые заатагүй бэелүүлхын түлөө шанга хинаалта хэжэ, 1993 оной майн нэгэндэ энэ тогтоолой дүүргэлтын ябаса тухай мэдээсэл Министрнүүдэй Советтэ үгэхэ.

10. Энэ тогтоолой дүүргэлтын хойноһоо хиналта Буряад Республикын Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын орлогшо А. М. Шевченкэдэ даалгагдаа.

РОССИН ФЕДЕРАЦИИН ПРЕЗИДЕНТЫН ЗАРЛИГ

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ЭРДЭМ ҺУРАЛСАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ «РОССИН ФЕДЕРАЦИИН ҺУРГУУЛИИН ГАБЬЯАТА БАГША» ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Һурагшадые һургаха ба хүмүүжүүлхэ талаар габьяатай байһанайнь ба олон жилдэ аша үрэ өгэтэйгээр хүдэлмэриһэнэйнь түлөө **«Россин Федерацийн һургуулийн габьяата багша»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо гэбэл:

Власова Галина Максимовнада — Кабанскын районой Шигаевска дунда һургуулийн һуралсалай ба хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин талаар директорэй орлогшо.

Гыргешкинов Сергей Данзановичта — Түнхэнэй районой захиргаанай эрдэм һуралсалай таһагые даагша.

Цыденов Ендон Табхаевичта — Хурамхаанай районой Хурамхаанай дунда бэшэ һургуулийн директор.

Яковлева Капитолина Григорьевнада — Хяагтын районой Унгэрхын дунда һургуулийн директор.

Россин Федерацийн Президент Б. ЕЛЬЦИН.

Москва, Кремль.
1993 оной февралиин 22.

РОССИН ФЕДЕРАЦИИН ПРЕЗИДЕНТЫН ЗАРЛИГ

БАРИЛГЫН НЭГЭДЭЛНҮҮДЭЙ БОЛОН ЭМХИ ЗУРГААНУУДАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ «РОССИН ФЕДЕРАЦИИН ГАБЬЯАТА БАРИЛГАШАН» ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Барилгын талаар габьяатай байһанайнь ба удаан саг соо аша үрэ өгэтэйгээр хүдэлһэнэйнь түлөө **«Россин Федерацийн габьяата барилгашан»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо гэбэл:

Бальбуров Анатолий Лаврентьевичтэ — Тимлюйн цементнэ заводой пеэшэнэй машинист.

Коренев Александр Андреяновичта—Тимлюйн цементнэ заводой тээрмын машинист.

Рыжов Леопольд Кузьмичта — Тимлюйн цементнэ заводой директор.

Россин Федерацийн Президент Б. ЕЛЬЦИН.

Москва, Кремль.
1993 оной февралиин 22.

РОССИН ФЕДЕРАЦИИН ПРЕЗИДЕНТЫН ЗАРЛИГ

СОЁЛОЙ ЭМХИ ЗУРГААНУУДАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ «РОССИН ФЕДЕРАЦИИН СОЁЛОЙ ГАБЬЯАТА ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭ» ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Соёлой талаар габьяатай байһанайнь ба удаан саг соо аша үрэ өгэтэйгээр хүдэлмэриһэнэйнь түлөө **«Россин Федерацийн соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо гэбэл:

Жимбиев Цыден-Жап Арсалановичта — уран зохёолшо.

Чимитов Гунга Гомбоевичто — уран зохёолшо.

Россин Федерацийн Президент Б. ЕЛЬЦИН.

Москва, Кремль.
1993 оной февралиин 22.

РОССИН ФЕДЕРАЦИИН ПРЕЗИДЕНТЫН ЗАРЛИГ

«РОССИН ФЕДЕРАЦИИН ЭРДЭМЭЙ ГАБЬЯАТА АЖАЛ ЯБУУЛАГША» ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Эрдэмэй ажал ябуулгын талаар габьяатай байһанайнь түлөө Буряадай Нинтын эрдэмэй институдай ахамад эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ—консультант, философийн эрдэмэй доктор, профессор **Лубсанов** Даши Дашипыловичтэ **«Россин Федерацийн эрдэмэй габьяата ажал ябуулагша»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо.

Россин Федерацийн Президент Б. ЕЛЬЦИН.

Москва, Кремль.
1993 оной мартын 2.

ШЭНЭ БАРИЛГАНУУД

...ын материалнуудай ...тэй болоҗошье бай... ... Хөлгын совхоздо ... барилганууд жэл ...дэдэг юм. Жэнэнэнь ... жэлдэ дүрбэн гэр ..., совхозой ажалша... ...уud тодэнгие толло... ...гин нютагта 500 тон... ...ай склад баригдаа. ...дыехаруулалдаг хо... Гладких түрүүшынь ...кошарада үбэлые үнгэргэнэ.

Доодо-Мангирта нютагта энэ жэлдэ ехэ барилга түгэсэхэнь — һүнэй комплекс баригдажа дүүрэхэ дүгэлөө. Бэшүүрэй нүүдэл колонныи барилгашад тэрэнние барижа, түхеэрэлгэнүүдые «Агропромтехмонтаж» гэжэ нүүдэл ошьһожоруулагдамал колоннын бригаданууд хабсаргаха юм. Ерэхэ үбэлэй эхиндэ бодо малай фермын барилга түгэсэхэ зэргэтэй.

Үбэл гээшэ барилгын һайн модо ой соо бэлдэхэ хаһа гэдэ тоологдодог. Мүнөө совхозой табан бригада прораб А. Казарбинай хүтэлбэрн доро ой соо барилгын модо унагаана. Ажахын захилай ёноор, эдэнэр модо хүороедэдэг газарта хөөр мянган дүрбэлжэн метр модо зөөжэ асарха ёнотой. «Сагай уларилай дулааржа, газарай хүрьһэнэй гэдэжэ эхилэмсээр, эндэ шэнэ барилганууд бодхоогдожо эхилхэ». — гэжэ совхозой директор А. Пестерев хэлээ һэн.

Н. МИТЫПОВА.

Үзэсхэлэнгүүд

ШАЖАН, СОЁЛ, УРЛАА

...д «Республикын На... ...на библиотекадэ ...н шажан ба Дорно ...адуудай соёл» гэһэн ... лектори февраль на... ...худэлжэ эхалаһай. ...ндэ «Буддын шажа... ...урлалд бүтээл—зүрхэ сэдьхэл, гэгээрүүлгын замай ...залууршан» гэһэн лекци Буряадай эрдэмэй түбэй залуу хүдэлмэрилэгшэ Цырен-Базар Бадмажанов уншаа.

Лекториин удаадахи хэнээл мартын 18-да 16 сагта Ц. Самциловай уран зурагай музей соо болохонь. Эндэ хүдэлжэ байгаа «Түб Азийн буддын шажанда бурилдэһэн угсаатанай ёно заншалнууд» гэһэн выставкэдэ урданай Буряадай дасангуудта тахигдадаг байһан, мүнөө түүхын музейн санда хадагалагдадаг захатай бурханууд, модоор, зэдээр, шабараар бүтээгдэһэн бурханууд, бусад хэрэгсэлнүүд харагшадай үзэмжэдэ табигданхай. Тус выставкэ тухай түүхын эрдэмэй доктор, буддолог К. М. Герасимова хоорэхэ. Мүн лэ эндэ Буряад Республикын арадай уран зураараа Лубсан Доржиевай зурагуудай онсо һонирхолтой выставкэ хүдэлнэ.

Н. ДАБАЕВ.

ХҮНДЭТЭ УНШАГШАД!

...оной хөөрдохи хахад... ...ха газетэ болоҗ жур... ...М. Шарга... ...дта захил хэлгэ байг... «Үхибүүд ... мартын 15-һаа эхилэ... ...мэдээсэ һэмди. Энэ ...ниг үнэ сэнгэй ургал... ...дахиһаа онсо илгаа...

...б гэхэдэ, манай «Буряад үнэн» һониной захилай сэнгэй хуушан хөбээрээ (хахад жэл соо 75 түхэриг) үлоегдэхэдэнь, хэлхээ холбоонод хангалтынгаа түлөө сэн 6—7 дахин ехэ болгобо.

1993 оной түрүүшын хахадта Улаан-Үдэ хото соо газетэ тараахадаа, 130 түхэриг абадаг байһанаа, мүнөө 780 солхооб абадаг болохонь гэхэ гү, али нэгэ номер уншагшадта абаашаһанай түлөө 6 түхэриг абаха болохонь. Харин хүдөөдэ энэнь 7 түхэриг байха юм.

Иигэжэ хахад жэлэй захил Улаан-Үдэдэ 855, хүдөөдэ 985 түхэригтэ болобо. Эндэ манай захилай сэн болохо 75 түхэриг хорооходотнай, хэлхээ холбоонодой «мундуу» сэн сэбэр хэбээрээ харагдаха.

Хүндэтэ уншагшад! Түрэл һониноо дэмжэжэ, «Буряад үнэнөө» олоор захнит! Харин бидэнэр, журналистнууд, газетэеэ бүри һонин болгохын түлөө бултадаа оролдохобди.

Газетын коллектив.

захилай ...олзор	Дугаарай тоо	Газетын сэн	Почтынхидой хургэхэ сэн		Ерөнхэ түлбэри	
			Районуудта	Улаан-Үдэдэ	Районуудта	Улаан-Үдэдэ
...hара	22	12,50т.	151,5т.	130т.	164т.	142,5т.
...hара	65	37,50т.	455т.	390т.	492,5т.	427,5т.
...hара	15	75-	910т.	780т.	985т.	855т.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нютаг зондо хүндэтэй хилээмэ худалдагша С. Д. Батуева.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Яруунын аймагай Нарһатын хилээмэнэй пекарниин хажууда хилээмэнэй магазин үглөөнэй 9 часаа үдэшын 6 час болотор 30—40 мянган түхэригэй продукци худалдана. Хилээмэ худалдагшад Санжима Батуева, Нина Казащева, Ольга Балданова эбтэй эстэй хүдэлжэ, һуурнайнгаа зонние хилээмээр түйсэд хангаха гэжэ оролдодог байна.

ШУҺА НЭГЭТЭНЭЭ ДЭМЖЭН...

УЛААН-БААТАР. Мартын 10-най үдэ багаар Россин посольствын хажууда хэдэн арбаад хүн суглараа. Хажуугаарнь ябагшадай хараһаар байтарнь булэг залуушуул шуһа нэгэтэ аха дүүнэрээ хамгаалая гэһэн уряатай транспарант гаргажа, хажуудань листовконуудые модондо хадаад; абяа шангадхадаг түхеэрэлгэ тодхообо.

Уласхоорондын «Эмнести интернейшнл» эмхнин болон «Хунтайж Дэмчигдонров» булгэмэй эмхидхэһэн үндэһэ яһатанай нютагай булэг залуушуулай хоорондохи хёмороос дэбэргэжэ байна гэжэ эзэмэлэгдэнэн Буряад Республикын эрхэтэн Николай Пиноевые хамгаалгын түлөө хүн зоной гар табилга нигэжэ эхилээ һэн. Милициин капитан ябаһан энэ хүнние Буряадай түб хотодо сүүдлэжэ байгаа ажал ябуулгын болоулагдаагүйдэ энэ хэрэгээ түгэсхэхэгүйбди гэжэ тэдэ ИТАР—ТАСС-ай корреспондентдэ мэдээсээ.

МОНЦАМЭ агентствын хэблэл гаргадаг «Ил товчоо» хэблэлдэ тэрэнэй хуби заяан тухай бэшэгдээ һэн. Н. Пиноев түхэреэн жэлэй туршада хаалтатай байгаа, милициин хүдэлмэрилэгшэдтэ схээр баһуулаа гэжэ тэндэ бэшэгдэнэ.

«Сүүдлэгдэжэ байгаа Пиноевтой» уулзаһан тухайгаа монгол журналистын бэшэһэн статья модондо хадагдаһан байгаа. Хүн зоной олоор суглараад байхада, һонирхоһон заримашуул тэрэнние түрүүшынхеэ уншаа һэн.

Зуун жэлэй эхиндэ арадайнгаа түлөө тэмсэжэ суурхаһан Дотор Монголой хаанай нэрэ эүүжэ ябаһан булгэм Монголой, КНР-эй, Россин Федерацийн монгол хэлэтэ оюутанние нэгэдхэжэ, Дотор Монголой үндэһэн яһатанай эрхые хамгаалдаг юм.

Буряад Монголой арадай партийн гэшүүн Николай Пиноевые дуран соогоо сүүдлэжэ байһан Россин хүтэлбэрилэгшэдэй анхаралда зорюулан, энэ хэрэг эмхидхэгшэд Россин посольстводо бэшэг дамжуулһан байна.

Росси дотор бүхы арадые дараад байһан сагташье, мүнөө үеэшье хүнэй эрхэ сүлөөс хамгаалха талаар тэрэнэй гараа табиһан уласхоорондын олонхи документнүүдэй эрилтэнүүд сахигдадагүй юм. Россин Федерацийн парламент болон правительство эрхэтэнээ үндэһэ яһаарнь илгаһан зандаа. Тиигэжэ Н. Пиноевые хуули бусаар сүүдлэжэ байна бшуу. Тэрэнние сүлөөлхэ гэһэн эрилтэ табинабди гэжэ бэшэг соо тэмдэглэгдэнэ.

Үглоодэрынь үдэ багаар энэ үүсхэл үргэлжэлүүлэгдээ һэн. Ажалай үдэрэй эсэстэ эрхэтэнэй гар табилгые суглуулха хэрэг дүүрэнтээ. Бүхыдоо 20 мянга гаран зон гараа табижа үгөө гэжэ энэ хэрэг эмхидхэгшэд ИТАР—ТАСС-ай корреспондентдэ мэдээсээ һэн. «Эмнести Интернейшнл» эмхинии Лондондо оршодог штаб-байрада тэрэнээ эльгээхэ юм.

Үглөөдэрынь посольство юрын гуримаар ажаллаа.

Дугар САНЖИЕВ.
ИТАР—ТАСС

УНШАГТЫ, ТАНИЛСАГТЫ:

2-дохи нюурта. Республикын Верховно Советэй комитедүүдтэ. Н. Гомбоин: «Арадһаа нюухагүйш». Агын округһоо ерэһэн бэшэг Д. Найданов: «Үргэн Ононой эрьс дээрэ үндын хүгжөөл Гүнэй нютаг»

3-дахи нюурта. Хүн ба үе саг. М. Гончиков: «Алдар нэрэнь бусаагдаба». Даша-Нима Хобраков: «Сагаан һарын мэндэ».

4-дэхи нюурта. Соёлой һонин. Спорт.

Республикын Верховно Советэй комиссинуудта

АРАДҺАА НЮУХАГҮЙШ

«Нөөд һайд өөһэдынгөөл аша туһада оролдоно, гүрэнэй зоорние үбэршэлнэ» гэһэн һанамжа олонхи зоной дунда дэлгэрһэн гэжэ хэлээд, ондоо шэнэ юумэ таанадтаа нээхэгүйб. Нээрээшье, юрын ажаһуудал, байдалтай хүн бүхэнтэй хөөрэлдөбэл, танда тиимэл үгэнүүдые урдаһаатнай хэлахэ. Журналистын хуби заатай би үдэр бүри ондо-ондоо хүнүүдтэй уулзаха золтойб. Мэнэ һаяхан Улаан-Удын Саяан гэжэ нэршэһэн райондо ошожо, штукатур-шэрдэгшэ басагадтай хөөрэлдөө бэлэйб. Хара ажал хэжэ байһан эдэ зондо урдань, сагай һайнда юу-хээ, жэшээнь, байра, һайн салин мүнгэн, эд бараанай, эдеэ хоолой зүйлнүүд таһалгарлагүй үгтэжэ байгаа. Харин мүнөө... «Үшөө арбаад жилдэ хамтын байрада байгдаха болоо ха даа. Гадна ажалшье бидэндэ олдохоёо болижо байнал. Шэнэ гэрнүүд мүртэй бариганагүй, һэльбэхээр болоһон гэрнүүдтэ хуушан штукатурка өндэ-тэндэ унашанхай, юрэдөө эзэдынь энэ хэрэгтэ мүнгөеэ гаргашалхаяа яаранагүй. Манай салин хүлһэншье бага», — гэжэ штукатур-шэрдэгшэдэй бригадир Сэсэгма Доксонова голхоролтойгоор мэдээсээ һэн. Иигэжэ арад зоной хаа-хаанагүй үгыржэ байһан байдалай хажуугаар «зуд болоходо нохой таргалха» гэһэнтэй адли, зарим дээдэ тушаалтад мүнөө үедэ юухээ үбэршэлжэ үрдидэг юм байна гэжэ һаяхан үнгэргэгдэһэн республикын Верховно Советэй аттестационно комиссинин зүблөөн харуулба.

Энэ зүблөөндэ хабаадагшадай нэрэ хүндые үргэһэн нимэ зүйл дурдамаар: зөмэтэй нэгэн халхалагдажа, тэрээнэй гэмтэ ажаябуулгые аршалһан ямар нэгэн ушар «зохёогоод» лэ байгаагүй, сохэ руунь хөөрэлдөөн болоо һэн. «Нөөд аттестаци гарана гэлсэгшэ, хаягтыл даа саашаа, юун мүртэй юумэн болохо һэм, бэе бэээ аршалаа юм бззэ» гэһэн һанамжые зариман элирхэйлдэг. Тезд байдал дан тиимэшье бэшэ гэжэ зүблөөн элирхэйлбэ.

...— Газарай реформыг ба таряашанай ажахынуудые дүнгэлгын талаар гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ Бернард Семенович Разгусаттестаци гарахань,— гэжэ аттестационно комиссинин түрүүлэгшэ Л. В. Потапов соносхоно. «Олзын хэрэг эрхилэлгын талаар хабаатай гүт?», «Тушаалаа хэрэглэн, эдилгэ абалга үзэгдөө гү?» гэхэ мэтын анкетнэ асуудалнууд зэдэлнэ. Республикын прокуророй ахалагша туһамаршан И. А. Гришин бодожо:

— Энэ хүн тушаа уголовно хэрэг ябуулагдана, тушаалаа хэрэглэн, гүрэнэй зөөри үбэршэлбэ гэһэн РФ-гэй УК-гай 92-дохи статьягай 1-дэхи бүлэгөөр гэмнэгдэнэ. Ажалдань ерэһэн хэдэн машиные тэрэ өөрөө, туһамаршадынь үмсын болгоһон байна,—гэжэ мэдээсэбэ. Тоб байса баримта мэдээнүүд дуулдана: республикын Министрнүүдэй Советэй дэлгүүрэй жасаһаа комитедтэ гэжэ комитедэй мүнгөөр хүнгэн машина худалдан абтажа, ажалай хэрэгээр нэгэшье километр ябаагүй байтараа, Разгусай, мүн тэрэнэй абга Гошиин гаражда табигдаа, удаань этигэлгын документээр өөр дээрэнь бэшэгдээ; таһагайнь начальник Попов эдэ бүгэдэ хэрэгүүдтэ хабаадаа, мүн тэрээндэ албанайнь нүгөөдэ машина худалдагдаа. Гурбадахи «ВАЗ-2109» машиные баһал хэнииньшьеб үбэршэлөө. Үнгэргшэ жэлэй октябриин 8-да комитедэй суглаан дээрэ ажалшадынь Разгуста: «Хэды болотор үбэршэлжэ байха юмта?!» гэжэ сэхэ асуудал тэбиһан, гомдол бариһан бэшэг республикын Верховно Советдэ, газетэдэ эльгээһэн байна. Разгус, тэрэнэй дүтын туһамаршад машинануудые үбэршэлхэһөө гадна Түлэнжэба 2-дохи ТЭЦ-эй хажууда котеджнүүдые комитедэй мүнгөөр өөһэдөө барина гэжэ ажалшадынь суглаан дээрээ шууялдаһан байха юм. Б. С. Разгус хэлэхэдээ:

— Комитедтэ гэжэ эдэ гэрнүүдые баринабди. Хэндэ хүртэхыень ажалша коллектив шиидхэнэ бззэ,—гэбэ. Тингэжэ хаана хүдөө нютагуудта, районой аймагуудта хэдэн гэрнүүдые бодхоожо байһан тухайгаа хөөрэжэ, олон табые дурдажа, юрэдөө, һанаад үзэхэдэ, хубиин өөрын үбэршэлгэһөө асуудалые холодуулха һанаатай.

— Иимэ хүндэ сагта барилга ябуулхань бэрхэтэй гэжэ ойлгосотой. Тиимэһээ зонойнгоо түлөө оролдоо һаашни, баяртай байха бэлэйлди. Сэхыень хэлэл даа, тэрэ коттедждэ та байрлаха гүт, али үгы гү? Зоной урда тодоор мэдүүлыт,—гэжэ Леонид Васильевичай тэрээндэ хандахадань:

— Өөртөө гэр баринаб гэжэ хэлэхэ аргамгүй,—гэжэ Бернард Семенович арайшамай үгүүлээ һэн. Иимэ «халтирхай», сэхэ бэшэ харюу дуулахадаа, нээрээшье, энэ хүн өөрынгөөл аша туһада оролдожо байна ха гэжэ тэндэ һууһан олонхи зон досоогоо һанаа ёнотой. «Ажалаа хаяад, тэдэ коттеджнүүдэй хажууда бүхы сагаа үнгэргэнэ»,—гэжэ зон хэлэһэн байна бшуу. Цемент, хирпиисэ, модон гэхэ мэтын барилгын материалнуудые олохо, асарха, гэр бариха гээшэ ехэ ябуулгатай хэрэг гэжэ ойлгосотой. Тезд энэ хүн хубиин лэ хэрэгээр оролдоно ха гэжэ һэжэглэмээр. Юуб гэхэдэ, тэрэниие аршалжа үгэ хэлэһэн республикын Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын орлогшо А. М. Шевченкын «Разгус жэлэй урда тээ намганһаа һаланхай, тингээд хаанашьеб ажаһууха ёнотой ха юм, гэхэдэнь, юундэншьеб «энэ эөлжээтэ мэхэ гохо ха, саарһан дээрэ намгантаяа налаад, хэдэн гэртэй болохо гэһэн һэдэлгэ бэшэ юм гү» гэжэ һанагдаа һэн. Олохон лэ зон энэ аргаар нүхэ-һүбэ бэдэрдэг гэжэ мэдээжэ бшуу. Һүүлдэнь ойлгоходо, үхи хүүгэдынышье гэр байрагай, өөрөөшье шэнэ байрые толлоһон байдаг. Иигэжэл арбаад жэлээр гэрэй оошорто байһан зон мэхэлэгдээд һаладаг. Мүн машинануудтай юу хэһыень һанаад үзэхэдэ, энэ хүндэ этигэхээр бэшэ гэжэ ойлгомоор лэ даа.

— Нэгэ машиные «Байгал» һуралсалай ажахын гаражда табиһамнай, тэндэһээ Мөөрнүүдынь хулгайлаад, ябадаггүй болоод байгаа юм. Тиихэдэнь Попов «намда үгэгты, би заһабарилхаб» гэхэдэнь тэрээндэ худалдаа һэмди,— гэжэ Б. С. Разгус хэлэнэ. Энээндэнь эбдүүсэн:

— Поповто худалдаһанайнь удаа бүхы дүрбэн моорнуудынь үглөөдэрынь лэ бии болошоод байгаа,— гэжэ прокуророй ахалагша туһамаршан И. А. Гришин дуулгаба.

Юрэдөө, гэмнэһэн тодорхойлогтонууд олон. Машиные балансда табиха, мүнгэ оршолхо гээд энэ хүн бүхэли жэлдэ нараагүй. Шуулдаата суглаанай һүүлээр лэ кассада мүнгэ тэрэ түлөө бэлэй. «Дүрим мэдэхэгүй байгааб»— гэһэн Бернард Семеновичой тайлбарилгада хэншье этигэхэгүй, гансал гэнэн хонгор ухаатай балшар үхибүүе мэхэлжэ шадаха байгаа гү?

— Хатааха гэжэ газаа татаатай оохорһоо хүбүүхэнэй нэгэ муухан хуушан хубсаһа хулгайлаа һаань, «Хулгайшан! Түрмэдэ оруулхэ!» гэжэ байгаад шуулдадагбди. Харин эндэ дээдын хэмжээндэ ехэ хулгай хэгдэхэдэнь, мүнөө энэ хэрэгтэ сэгнэлтэ үгэхэ гү, али «һүүлдэ» гээд орхихо гү гэжэ маргажа байхабди. Юун гээшэб даа?! Ямар нэгэн пункт доро энэ хэрэгые оруулжа, тааруулжа, сагаадаха гээ юм һаа, орхиё. Харин иигэжэ бидэ, засаг баригшад, өөрынгөө нэрэ хүндые зоной дунда бүри бууруулхабди. Тиимэһээ хэрэгые дары шиидхэхэ ёнотой гээд һанаһаб,—гэжэ Г. К. Языков сэхэ хэлээ бэлэй.

— Район соомнай гүрэнэй 48 хүнгэн, хүндэ автомашинануудые тушаалтад үбэршэлөөд байна. Хүдөө ажахын албан үнаагүй шахуу болоод байна шуу. Иигэжэ заримашуул хэдэн үмсын машинатай боложо, харин ажахынуудта мүнөө болоходо хэдэн миллионоор машинануудые абажа байха аалди?!—гэжэ Буряад Республикын арадай депутат О. П. Дунаева хэлээ һэн.

Иигэжэ, «Б. С. Разгусые аттестовалхагүй» гэһэн шиидхэбэри абтаа. Харин тэрэнине аршалһан республикын Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын орлогшо А. М. Шевченкые, республикын Верховно Советэй Хүдөө ажахын ба эдеэ хоолой политикын талаар комитедэй түрүүлэгшэ Ю. И. Алексеевые ойлгомоор бэшэ.

Мүн эндэ «Гэсэр» компаниин «Плазма» предприятиин Хуули буса ажаябуулга тушаа хэлсэгдээ, тэрээн тушаа хожом хөөрэхэбди.

И. ГОМБОИН.

Үнинэй булад хайлуулагшад Геннадий Александрович Шеглов, Александр Андреевич Кобалкин, туһамаршад Альберт Евгеньевич Головин, Юрий Владимирович Меринов гэгшэд суттаа нэгэ халаанда эбтэй эетэй хүдэлжэ байдаг. Тэдэнэр халаанайнгаа даабари һара, квартал, жэл ерэхэ бүри үлүүлэн дүүргэдэг заншалтай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 5-дахи разрядай булад хайлуулагша А. Кобалкин.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

СНГ: ТОБШО ҺОНИНУУД

СОЧИ. Эндэхи санатори болон пансионадуудта амарха дуратайшуул сугларжа захалаа. Олон тоото пансионадууд үбэлдөө ажалгүй байһан аад, һаянай дахлад нээгдэнхэй. Бүхыдөө эмшэлэлгын 23 эмхиин 13-ниинь март-апрель һарануудта ажалаа һэргээхэ байна.

Үбэлэй сагта мүн лэ хаагдаад байһан профсоюзай талаһаа амаралта эмхидхэдэг санаториннуудай ажал хэрэг баһа һайжаржа эхилээ. Эдэ эмхинүүдтэ амарха путевкын сэнгүүд мүнөө дээрээ 26—27 мянган түхэриг тэ, харин апрель соо 40—50 мянга хүрэтэр дээшэлхээр хараалагдана.

ВЛАДИВОСТОК. Кембриджскэ университедэй хүндэтэ «1992 оной эхэнэр» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн Светлана Крицкаягай толгойлдог физигүүд болон филологуудай бүлэгэй зохёон найруулһан лата хэлые оюутанай шудалха компьютернэ ном дэлхэй дээрэ эгээн түрүүшын нимэ ном болоно.

Светлана Крицкаягай үүсхэлээр һуралсалай компьютернэ ном Новосибирскын университедтэ туршалга амжалтатайгаар гараа һэн. Бүхы хэшээлнүүд нэгэ дискеткэ соо багтана. Тэрэнине шудалаад байхадаа оюутан дунда зэргын текстые өөрөө уншажа, оршуулжа, хөөрөөд үгэжэ шадаха болодог. Гадуурород, англи, немец, француз хэлэнүүдые һайнаар мэдэдэг болохо.

ВЛАДИВОСТОК. Японой буян үйлэдэлгын эмхинүүд байгша оной эсэс хүрэтэр Россида 6,25 миллиард иен мүнгэнэй эдеэ хоолой элдэб продуктнуудые эльгээхэ хараатай. Эгээн дүтын хүршэ Приморнин хизаарта схэнхи туһаламжа хүртэхэ юм. Мартын 23-да эдеэ хоолой түрүүшын өөлжээн Приморидо ерэхэ. Харин бүхы туһаламжань аунай эхилтэр ерээд байха ёнотой. Японой гадаадын хэрэгүүдэй ба Приморнин хизаарай захиргаанай тулөөлэгшэдэй Владивостогто болоһон суглаан дээрэ энэ ашаае асарха гурим эүбшэн хэлсэгдэһэн байна.

Эдеэ хоолой продуктнуудые худалдажа олоһон мүнгэшэйнь дүрбэнэй нэгэ хуби Россин Федерацин жасада ороохо, харин бусадынь хотые ба хизаарые хүргөөхэ хэрэгтэ гаргашалагдаха юм. Россин баруун нютагуудта эдеэ хоолой продуктнуудые тараан хуваажа, дүй дүршэлтэй болоһон Англиин «Краун» компаниин түлөөлэгшэ Владивостогто саг үргэлжэ байрлажа, энэ хэрэг эрхилхэ. Японой түлөөлэгшэдэй гуйлтаар эдеэ хоолой зүйлнүүдэй сэнгынь дэлгүүрэй сэнгээ доогуур байха.

Агын округһоо ерэһэн

ҮРГЭН ОНОНОЙ ЭРЬЕ ДЭЭ
ҮНДЫН ХҮГЖӨӨЛ ГҮНЭЙ НӨ

ОРОШОЛ

Онон голой нютагууд, Агын округой хойто бэеын нютагуудта орходоо, онсо ондоо шэнжэтэй байдаг юм. Үнэхөөрөөшье тэндэхи газар дайдань уужам, бэлшээринь баян, хүн зонойнь сэдьхэл эүрхэниинь тэнигээн һайхан байдаг гэжэ нэн түрүүн хэлэлтэй ха.

Иимэ байдалтай дээрэһээ юм гү, Онон гол шадархи ажахынуудай гол һалбаринь хонин ажал болоно. Забайкалиин нарин нооһото үүлтэрэй хонидые Шэтын областьдо анха түрүүн бии болголсоһон ажахынуудай дунда Агын районой «Гүнэй» (түрүүн XIX партсъездын нэрэмжэтэ байһан) колхоз оролсоно. Эгээл энэ ажахын колхознигууд, нютагай зон нёдондо жэлэй эсэс багаар 60 жэлэйнгээ ойн баярые үндэр дэбжэлтын оршон байдалда угтаһан байна. Би өөрөө энэ баярта ушарта хабаадалсаһан хүн хадаа тус колхозой хүгжэлтөөрнь омогорхон хаража бусаа һэм, Тиимэһээ 60 жэлэй ойн баярай һүүлээр минии сэдьхэлдэ түрэнэн болдолнуудтана хубаалдаха хүсэлэнтэйб.

I. ТҮҮХЫН ХУУДАҺАНУУДЫЕ ИРАХАДА...

Табяад оной эхеэр хонин ажал манай колхозой олзо ехэтэй һалбари боложо захалаа һэн .Илангаяа КПССэй ЦК-гай (1953 он) сентябриий Пленумэй һүүлээр энэзнэй аша үрые хүн зон бэе дээрээ үзэжэ эхилһэн байна. Хэлээшэеэ тоо, бариманнуудаар батадхахамни:

Ажахын дүнгүүд	1953 он	1958 он
Мүнгэн олзо бүхы дээрээ (мянган түхэригөөр)	727,6	4045,0
Мал ажалһаа орохониинь	700,3	3990,0
Тэрээнэй тоодо хонин үсхэбэрилгэһөө	500.7	3141,0
Нооһонһоо орохон оршонь	424,2	2629,4

1958 ондо ажахын олзо оршонь, 1953 онойхитой сасуулхада, 5,5 дахин ехэ болоо. Тиихэтэй хамта колхозой бүхы олзо оршын аяар 77 процентнь хонин ажалһаа ороо гэхэ гү, али энэ һалбариһаа абтаһан олзонь 6 дахин ургаа.

Ажахын үйлэдбэриин хүгжэжэ захалхадань, зоной һуудал байдалынь һайжаржа эхилһэн байна. Хэдыхэн жэлэй урда тээ манай нютагта хүнүүднай һөеы гэртэйнүүд байһан һаа, табан жэлэй хугасаа соо модон гэрнүүдтэ ороо, нютагаймнай эндэбын барилгануудбодхоогдожо эхилэ, зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгань һайжаржа, соёлой, сурталай хүдэлмэри шэнээр эмхидхэгдэжэ захалаа. Колхозой түб һууринда үйлэдбэриимнай һалбаринуудыг нусхай байрануудтай болоһон байна. Машина, трактор заһабарилха мастерской, гараж, мүн тинхэдэ магазин, клуб болон бусад 40 гаран томо-томо барилгануудыг 4—5 жэлэй туршада ашаглалгада үгтэнэн байна. 25 мянган номой һантай библиотекэ нээгдэбэ. Тингэжэ хүн зон түбэй газетэ болон журналнуудые уншаха, эрдэм болбосоролоо дээшэлүүлхэ аргатай болоо һэн. Колхозой түб һуурин, мүн тракторнотаряан ажалай бригада хоёр зайн галаар хангагдаһан байха юм.

Партийн сентябриин Пленумэй һүүлээр хоёр жэлэй туршада колхоздо хониной 4 кошара шэнээр, үхэрэй 2 байра, артезианска 2 худаг, хонин малда уһа бүлсэдхэдэг түхеэрэлгэ, хонин искусственна аргаар үрэжүүлдэг 3 пункт болон бусад үйлэдбэриин барилга ашаглалгада үгтабэ. Энээнһээ гадна колхознай 18 трактор, 9 комбайн, 18 автомашина, токарна 2 станок, тус лустаа 12 машинатай хонидой нооһо абадаг 3 агрегат худалдажа абаа һэн. Жэжэ, гар үзүүрэй зэр зэмсэг олоор абтаа юм ааб даа.

Энээнһээ урагша колхозой нинтын аша туһада өөдэтэй мүнгэн зөөри һомологдодогүй байгаа. Тиимэ арга боломожошье байгаагүй. Юундэб гэхэдэ, олзо оршомнай бүхыдөө ядуушаг байгаа бшуу. Үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ зохихо хэмжээнүүдэй абтажа захалхадань, гүрэн түрэһөө хамтын хэрэгтэ мүнгэн ехээр һомологдодог болоо һэн. Жэшээнь, 1956 ондо 466 мянган түхэриг үгтэһэн байбал, харин 1958 ондо 1 миллионнооһоо дээшэ түхэриг мүнгэн зөөри һомологдоо юм.

Гэхэтэй хамта ажахын хүгжэхэ арга боломжонь дүүрэнээр хэрэглэгдэдэггүй байгаа. Дээрэ дурсагдаша баримтануудыг хүгжэлтын эхин замынь болоо һэн. Энэ үедэл гол түлэб холын хараатай түсэблэлгэ дээрэ хүдэлжэ эхилээ һэмди. Тиихэдээ социалис ажахын арга боломжонуудыг гээшые дүүрэнээр хэрэглэхэ гэжэ ороодгдоо. Тиихэдээ колхозойнгоо гол һалбари болохо хонин ажалда гол анхаралаа хандуулаабди.

ХОНИН АЖАЛ—ГОЛ ҺАЛБАРИМНАЙ

Энэ һалбари анхандаа олзо оруулха талаар тулюуршаг байһан ааб даа. Колхознай 3 мянган толгой шэрүүн нооһотой нютагай хонитой һэн. Эдэ хонид мяха һайн үгэдэг һэн ааб даа, зөвөөн нооһоной аад, жэлэй дүрбэн сагта бэлшээридэ ябажа, өөһэдөө хоолойгоо тэжээжэ шадаха байгаа. Эдэ хонидой хамаг һайн талыень үлөөгөөд, нооһо ехээр үгэдэг болгохо зорилго урдаа табяабди. Тиихэдээ тэрэ үедэ гүрэндэ тон шухар байһан нарин нооһото тушаадаг болохо гэжэ шиидэбэбди. Хонидоо нарин нооһото үүлтэрэй болгожо шадабал, олзоёо гансата ехэ болгохобди гэжэ мэдээбди.

Сэхыень хэлэхэдэ, 1941 ондо манай колхоз мериноо үүлтэрэй 13 хуса худалдажа абаба. Зүгөөр хонишоднай тэдэнние заабаринь ёнооор харуулһалха дүршэл шадабаригүй байгаа. Тиинээр Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуусхэ дайн эхэлжэ, хонидой үүлтэр һайжаруулха худэлмэрние һанаха сагнайшье һалаа һэн ааб даа. Иматтал 1946—1947 онуудта энэ худэлмэридээ дахинаа һөөргөө тэхэриха аргатай боложо, хонидой үүлтэр һайжаруулха ажалаа гуримшуулһан байнабди. 1951—1952 онуудай үедэ Алтайн нарин нооһото үүлтэрэй хусануудыг асаргадажа, тэдэнэй түлыень илган, шэнэ һүрэгүүдые бии болгожо, эдэнэй үндэһэн дээрэ шэнэ үүлтэртэ хонидой отаранууды бүридхэжэ эхилбэбди. Тингэжэ колхозоймнай хонидой үүлтэрынь үндэһөөрөө хубилгардажа захалаа һэн. Энэ хубилалтые зүбөөр ябуулаагүй дээрэһээмнай, анханаймнай нютагай үүлтэрэй хонидой һайн талань мяхалиг болон шэрхинь, мүн жэлэй дүрбэн сагта бэлшээриндэ ябажа шадаха шадабаринь һулараа. Тиихэдэнь мэргэжэлтэднай үүлтэр хубилгаха хүдэлмэриеэ аалидхажа, 2—3 жэлэй туршада гэхэ гү, али шэнэ түлүүдээ байгаалинигаа оршон байдалда дадхааха хүдэлмэри ябуулаа. Абаһан түлөө байгаалида лаб дадхааһан хойноо тэдэнээ саашань олошоруулжа захалбабди. Нарин нооһоной аад, жэлэй дүрбэн сагта бэлшээридэ ябажа шададаг хонидые олошоруулха гэһэн зорилго урдаа табяһан байгаабди.

Эрдэмтэдэй, мэргэжэлтэдэй, хонишодой аша оролдолгоор тиимэ шэнэ Забайкалиин үүлтэрэй хонид бии болгогдоһон юм. 1956 ондо манай колхозой бүхы хонид нимэ үүлтэрэй гэжэ тоологдоо. Энэ түйлалтаараа бидэ хододоо омогорхогшобди. Юундэб гэхэдэ, хонидой шэнэ үүлтэр бии болгон тогтонижоруулха гээшэ олоол бэлэн хэрэг бэшэ ха юм.

Тэрэл жэлһээ хойшо манай колхозой хонин ажал гээшэ эрид хубилгардаһан, һайжаруулагдаһан, олзотой болгогдоһон байна. Жэшээнь, 1953 ондо 12,3 мянган толгой хонитой байһан һаа, 1956 ондо тэрэмнай 16,6 мянганда хүргэгдөөд, удаадахи хоёр жэлэй туршада 22 мянган толгой болгогдоо юм. Бүхы хонидоймнай 45 процентнь эхэ хонид болоно. Тэдэнэй 6 мянганиинь Забайкалиин нарин нооһото үүлтэрэй хонид байһан юм. Хонидойнгоо үүлтэрыень һайжаруулхадамнай, олзо оршо ехээр ородог болоо һэн. Нооһо абаха талаар нимэ дүнгүүд тоолагдаа.

Хайшалагдаһан нооһон	1953 он	1958 он
Бүхыдөө (центнерээр)	271	593
Тэрэ тоодо нарин...	10	176
нарибтар...	98	332
шэрүүбтэр...	148	85
шэрүүн...	15	—

1953 ондо гүрэндэ худалдаһан нооһоной аад 3,7 процентнь нарин нооһон, 36 болгоһон ажахынуудай дунда Агын районой «Гүнэй» (түрүүн XIX партсъездын нэрэмжэтэ байһан) колхоз оролсоно. Эгээл энэ ажахын колхознигууд, нютагай зон нёдондо жэлэй эсэс багаар 60 жэлэйнгээ ойн баярые үндэр дэбжэлтын оршон байдалда угтаһан байна. Би өөрөө энэ баярта ушарта хабаадалсаһан хүн хадаа тус колхозой хүгжэлтөөрнь омогорхон хаража бусаа һэм, Тиимэһээ 60 жэлэй ойн баярай һүүлээр минии сэдьхэлдэ түрэнэн болдолнуудтана хубаалдаха хүсэлэнтэйб.

Нютагай үүлтэрэй эдеэ хусануудаар 1956 оной эхнижэ, хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлдэг болоообди. Тингэбэшье колхозоймнай бүхы хонид эрхим элитнэ классай шанартай болгогдошоо гэхын аргагүй байгаа һэн. Юундэб гэхэдэ, отаранууудтамнай шэнгэн зад, богони нооһотой хонид олон ябаа. Энээнние заһаха зорилготойгоор 1966 ондо Асканиин үүлтэрэй 5 хуса асаргадажа, эдеэ хусануудай үрыень искусственна үрэжүүлгэдэ хэрэглэхэдэмнай, үүлтэрнай сэсэглэн һайжараа һэн.

Энэ һайжаһан үүлтэрээ муудхаахагүйн тула үрэжүүлгын гуримые хаазагайруулхагүйн тула айхабтар ехэ тэмсэл ябуулаабди. Хусануудай үүлтэрыень дээдын шатада, хүсэтэй һайн байлгаха гээшэ тон шухала байгаа. Манай мэргэжэлтэд 7 килограммһаа доошо нооһо үгэдэг хусануудаа хэрэглэхэеэ огто болиһон юм. Колхознай 10.8 килограмм хүрэтэр нооһо үгэдэг 330 толгой хусатай болоһон гээшэ. Тэдэнние эмнеэгэй үедэ илгаад, зөвөөн нооһо таһалжа, нинтын амяарладаг гэнүүдлөө. Нооһо үгэдэг хусадые илгаа гэжэ ойлгоно. Эдеэ хусадые хэрэглэхэеэ огто болиһон юм. Колхозной 10.8 килограмм хүрэтэр нооһо үгэдэг 330 толгой хусатай болоһон гээшэ. Тэдэнние эмнеэгэй үедэ нооһо дунда хурьга абаһан эдеэ туйлаа даа улам хаха гэжэ тинхэдэ тэ.

Энэмнай нинтын аргаар хэрэг бэшэ эртэ түрэ бол тусхай тэй байра, тэжээл, хурьгад шэлтэй бэрхэ тэй болоо. Тиимэ кошара эрдэхэ ёнотой мэ кошара дээрэһээ шээр ехэ доошье промышлен байрануудыг шьегүй. Тэ кошаранууд байгаалида нигаабари, той ха юм хурьгад дахашье

Мүн эрилтэ эдеэ венна арга дэлмэрин

Тиимэһээ пунктнуудыг гэжэлэй эрилтэтэй колхоз 11 дые, эмэ дэг болоо мэрхүү. 3 бэлдээ юм. та хонишод үрэжүүлэг гэдэг болоо нүүлдэнь һэн байна, хонишод салгатай ёноор ханы рэ бэшэ үбэлдөө хүдэлдэг ядалт гын пункт ра хонишод тэрэ багай даннинь хүшэеэ Манай колх ёр отараһан нидые үрэ пунктнуудыг лээ һэн. Т һайнаар т техническэ эрилтые х дэ эзэргын тай нэгэ т хо гэжэ ш нүүдһаа дые үрэ пунктнуудыг шагдажа, хэхэ арга эн

Энээнһээ гээшэмнай хаар хангаг Урдань гүрэ динадуудта даг байгаа гахайн мяхэ үлүүгээр Юундэ нинд доноб? Хо хан хадаа үхэрэй мяхэ газарай ашаг гээһэн, нар абаһан мяхэ Энээнние гэхэдэ, хониной мяхэ даг болохы адуулые, бөлэдхэлые үүлтэрыень лаар хүдэлж эрхилэ

Агын райо колхозой

	Үбһэн
Эртэшэг түрэхэ хонидто	1,6
Орой түрэхэ хонидто	0,4
Хурьгадта	0,2

Манай нютагай эрхэ байдалда обёос яһала барагаар ургадаг. Гектарһаа дунда эзргээр 7—9 центнер хүрэтэр ургаса абтадаг юм. Энээнһээ гадна таримал хяаг 15—16 центнер хүрэтэр ургаа. Энэ таримал хяаг дээрэ үбэлэй сагта хонин адуулхада ехэ һайн, саһан доро хүхэ ногоон зандаа үлэһэн ногоое хонид амтархан эдинэ бшуу. Гэхэтэй хамта эдэ ургамалнуудай алинниньшье хонидые белогоор хангажа шададаггүй. Тиимэһээ Забайкалиин нарин нооһото үүлтэрэй хонидто нэмэлтэ тэжээл болохо белок ехэтэй ургамалнуудые нютагжуулан ургуулхын түлөө эрдэмтэд оролдохо зэргэтэй. Нимэ шэнэ тэжээлээр шэнэ үүлтэрэй хонидые тэжээгээгүй һаа, тэдэнһээ олзо ехээр оруулхамнай гэжэ оролдоһоноойшье одоол дэмы даа. Эрдэмтэд мүн баһа бэлшээри һайжаруулха, бэлшээринүүдтэ шэнэ ургамалнуудые нэмээжэ ургуулха, эдэ ургамалнуудай ашаар адуулгынгаа газарые; илангаяа жэлэй дүрбэн сагта адуулгада ябадаг хонидоо бэлшээдэг бэлшээринүүдээ үтэгжүүлхын түлөө оролдохо ёнотой гэжэ һанагдана. Энэ ганса манай нютагта бэшэ, харин бүхы Зүүн Сибирьтэ бэелүүлэгдэхэ ёнотой шухала зорилго мүн. Энэ зорилгые хараадаа абан, манай колхозой ажалшад нуга сабшалангаа, поли бэлшээриеэ, газар тариалангаа үрэжэлтэй болгохын түлөө оёһэдөө оролдодог болобо. 1958 ондо манай колхоздо 450 гектар газарта хяаг тариргдаа бэлэй. Зеленко, обёос тарилга үргэдхэгдөө, тарилгын газарые үрэжэлтэй болгохын түлөө арготехническэ шэнэ хэмжээнүүд абтаа. Шэнэ үүлтэрэй хонидто тааараха шанартай шэнэ тэжээл хэрэгтэй гэжэ бидэ мартаагүйбди.

Энээнһээ гадна шэнэ үүлтэрэй хонидто шэнэ харуулһан хэрэгтэй болоо. Түбхын түрүүн тэдэнние хотоондо байлгаха шухала. Эдэ хотоонууд үбэлэй сагта мэнэ-мэнэ болоод лэ урилгадажа байха ёнотой юм. Тиихын тула хошишод бэлшээриеэ урилха зэргэтэй бшуу. Хонишодто бэлшээриеэ хубаажа үгэхэ гээшэ тон хүшэр юм. Юундэб гэхэдэ, энэмнай хүнүүдтэ газар хубаарилгатай хабаатай хэрэг болоо ха юм.

Гадна шэнэ үүлтэрэй хонидһоо ашаг үрэ ехээр абахын тула тэдэнние эртэ түрүүлхэ шухала. Энэмнай манай нютагта баһал шэнэ гуримда тоологдоно. Юундэб гэхэдэ, малнай хэр үгһаа хойшо хабар ородшог, хүхэ ногооной үеэр түлэдэг һэмнай даа. Нимэ хүхэ ногооноор, хүшэеэ алдажа ондо ороһон хонидһоо манай колхоз 1957 ондо зуунһаа 68—69 хурьга абаа һэн. Харин эртэ февраль—март һарануудта түрүүлдэг болоходоо, зуун эхэ хонин бүриһөө 98—100 хурьга абадаг болоообди. 1958 ондо Юундунов Батоболот гэжэ хонишомнай зуун эхэ хонин бүриһөө 116 хурьга абажа, хонин бүриһөө 4,4 килограмм нооһо хайшалжа, ёнотойл амжалта туйлаа һэн. Энэмнай манай колхоздо хонидой үүлтэр шэнэлэлгын ажалай түрүүшын үндэр үрэ дүн болоо. Хойто жэлынь манай колхозой 5 отарын хонидо

ЛДАР

эл. Эхиниинь мар-
й номерто).

һүүлээр хоёр үдэр
дахин мүрдэлгын
дые хээл «гурба-
ээ абаашаа һэн. Ге-
хайшаншьеб даа
шоо бэлэй. «Гурба-
хэгдэжэ нимэ шиидэ-
руулха, ноосхогдобо: «Боль-
рануудаа артиин вождь И. В.
хэмжээндэ нэрэдэ контрреволю-
гойень оромжолго хэнэнэй
зорилго ФСР-эй УК-гай 58-
дуугүйгөөр гай 10 пунктын үн-
най жэл Буряад-Монголой
ябаа. Торгин аймагай На-
ньскэ Советэй Хара-
ө Захаамнай) тос-
рнин шэрэ Һэн 1927 оной, ород
гаалида Петр Васильевич 10
ноого хонин дөөлөө, үшөө 5 жэ-
бин болгоо лэ хаһагдаба».
рэг бэшэ Ерэ адлокадньс, тэр-
үбэлдөө байтаагүй һэн,
хүдэлгэгдэ гайдаха ушар тохё-
ха гээшэ ой. Һүүлшын үгэ үгэ-
тэйшье бэ етр Алас-Дурна зү-
лада тэжээ лада хамгаалха сэрэ-
лоно ха юм ой сэрэгэй трибунал-
тагта элөө ка кассационно гуйл-
жөөл хаа эө мэдүүлбэ. Гуйл-
Сабшалаг үүлжэ абаһан «гур-
да эзргэр ья майор Коваленко
үбэһэн хүн зуулан хабтаһан
Энэмнай рхёод, сүүдэй прото-
хүрэхэгүй гараа табихыень за-
та шэмэр енералай хэнэн һа-
хэ хүдэлм Петр гараа табихаяа
Энэ үндэ арсаа һэн. Тиихэдэнь
мүнөө үе дажа ерэһэн томо
кын үндэ эрэ Петрые сохижо,
лээгүйдэ оробо. Гам хайрагүй
Тингэжэ байхалаа гараа табі-
үшөө нэг дахажа байгаа. Мэ-
ёно гурим хадаһань һэгээ оруу-
Иигэжэ дахин сохино, Гараа
нии бүхэн гэһэн юм гү, али үгы
мэдэхэдээ түрмын
мера соо хэбтээ һэн.
гүүдлүүлэгдэнэн олон
ө байна бэлэй.
ерэй түршада хара
а хилээмэнэй хүсөөг
лгаба. Һүниндөө хэ-
нүүдые хайшаншьеб
г, шэнэ хүнүүдые
байба. «Сүүдэй про-
о гараа табиһан хү-
баашана, заримыень
алана» гэлсэдэг бай-
эн үдэрэй үнгэрөөд
тэдэшие түрмэнөө
багаар туугаад Вла-
хотын Вторая Речь-
р харгын станци дээ-
аба. Тэндэ политиче-
алтэдые уголовно хэ-
хамта столыпинска
вагонууд соо һуул-
руун тээшэ ябуулаа

ө гэнтэ политическэ
болоһоһон минии
захалһан юм даа,—
гөө, 66-дахи цаһаяа
ябаһан, Закаменск
жаһуудаг. Петр Васи-
Челкунов дурсан хөө-

дэй 4-дэхи һуруу-
аһан, мүнөө хадаа
хөдөрдө конт-
мэргэжэлтэй, ам-
ажаллажа байдаг.
дипломно хүдэл-
а тэрэ бу

Хүн ба үе саг

ЭЛДАР НЭРЭНЬ БУСААГДАА

...схэл. Эхнинь шар-...ай номерто).

...Буряад-Монголой ...Торнин аймагай Нарельскэ Советдэй Хараа...ноо Захаламинай) тосгонэйн 1927 оной, ород ...Петр Васильевич 10 ...ноо хонидой ...гүдөөнөө, үшөө 5 жэ...нэй хаһагаба».

...дэрэ адвоканшье, гэр ...байгаагүй һэн, ...найдаха үшар тохе...лэй. Түүлшын үгэ үгэ...тэйшье бэлэй. Петр Алас-Дурна зүлада тэнжэл ...ирһаа хамгаалха сэрэ...лоно ха юм. Тэгэй сэрэгэй трибунал...тагта эльбэг ...ажа кассационно гүйл...жээл хаанаһа...хэсэ мэдүүлбэ. Гүйл...Сабшаланһаа ...шүүлжэ абаһан «гур...да вэргээр 2-...судьи майор Коваленко үбһэн хурлаа...нь зүзаан хабтаһан Энэмнай хонин...хэрэбүд, сүүдэй прото...хурэхэгүйл...ро гараа табихыень за...та шэмэтэ ...Генералай хэнэн ...хэ хүдэлмэрэ...Петр гараа табихаяа Энэ хүдэлмэ...арсаа һэн. Тинхэдэнь мүнөө үе сан...агдажа ерэһэн томо...эрэ Петрые сохихо, ...кын үндэһэн ...ороб. Гам хайрагуй лээгүйдэ арг...байхалаа гараа табиг...Тингэжэ ...ааладжаа байгаа. Мэ...үшоо нэгэ ...лдахадань һэгэ орууе...ёно гурнмаар ...ахин сохио. Гараа Нигэжэ ...үгэһэн юм гү, али үгы ...мэдэхэдэ түрмын ...ньгөө сохо хэбтэ һэн. ...сүүдлүүлэгдэһэн олон ...хүнүүд байгаа бэлэй. ...удэрэй түршада хара ...хилэзмэнэй хүсөөг ...байлгаба, Нүниндөө хэ...хүнүүдые хайшаншьеб ...даг, шэнэ хүнүүдые ...даг байба. «Сүүдэй про...оро гараа табиһан хү...абаашана, заримень ...ка ялана» гэлсэдэг бай...эдэн удэрэй үнгэрөөд ...тэдэнние түрмэһөө ...ябагаар туугаад Вла...хотын Вторая Реч...мэр харгын станци дээ...шашаба. Тэндэ политиче...нэлтэдые уголовно хэ...дэй хамта столыпинскэй ...вагонуудэ соо һуулгаба. 7 сүүдхэ тамараад Магадан хүрөө һэн. Үхэһэн хүнүүдэ үйа руу хаяжа ябаа.

КОЛЫМА. Хубсаһа хунар муутай амитадта хүйтэн тээшэнь тэсэхээр бэшэ. Хабиргануудай хоорондуур һэтэ үлежэ байха юм. Хүйтэнние даангүй ниндээндэ хүлдэн унашадаг муудаһан борбилоонууд мэтэ зариман хүл дээрээ байгаад хүлдэн унашаха юм. Эндэ юун хабшаахайнуд байха һэм даа, тэсэхэгүйл. Али байгаашье һаа, далайн эрьедэхи гүнэзгы эльһэн руу шуургаи орошоод үбэлжэжэ болоо. Хүншье шадалтай һаа, зобожо ябаһхаар үхэжэ, газар доро булагдашаха һэн бэзэ. Тэд амин хоолой гамтай, яажашье һаачь энэ тамые дабан гараһ...сагааруулагдаа... Забайкалини сэрэгэй округой штабай сагааруулгын таһагай сэрэгэй прокурор, юстициин подполковник Н. А. Назаров».

Нимэ үнэмшэлгэ абаһан Петр Васильевич балай баясашьегүй, уяран һагад: «Түрэлхидни, таниа нүхэдни энэ үнэмшэлгэ уншаа, хараа болбол намайгаа арадай дайсан үнэхөөр болоогүй юм байна гэжэ гүйсэд үнэншэхэ бэзэ даа» гэжэ хэлээд дурсалгаа үргэлжэлүүлбэ:

— Түрмын вагон соо мал мэтээр хаалгатай наяргажа ябахада «Бидэнние Карагандада хүдөө ажахын ажал хүүлэхээ абаашажа ябана» гэһэн зугаа тарашоо һэн. Харин «Урканууд» (уголовно хэһээлтэд) тэрэ хөөрэлдөө дуулахадаа «Политикануу сохор бү хүхилдэгты. Карагандада ошожо таргадхабди гэжэ һанаа гүт? Нэгэ бага хүлэгты, «Ногин» дээрэ тамарха байхат. Хабшаахайн үбэлжэдэг газарта хүрэхэ байхат даа» гэжэ наада харабад. «Урканууд» соо «хабшаахайн» үбэлжэдэг газарые һайса мэдэхэ хүнүүд ябалсаһан байгаа.

Үнэхөөрөөшье тэдэнние Ванино порт дээрэ абаад ябшаба. Тэндэ хоёр долоон хоногой туршада байлгаа һэн. Харгыдаа хооно нойтоор ябажа зобоһон хүнүүдэй тэнхээ тамир һалашоо. Энэнь уголовнигуудта һайн юумэн боложо үгэбэ. Тэдэ политикануудые —дураараа дороможоло, юумыень булаана, сохиио, алана. Хоёрдохи сүүдынь үнгэржэ байхада Петрто урагшалба. Тэрэ 700 мэргэжэлтэдэй жолоошодой, трактористнуудай дунда оруулагдажа байрын гэрнүүдэй барилга дээрэ абаашаглаа һэн. Барилгашадые гэмгүй элэлүүлдэг байгаа, харин порт дээрэ үлэгшэдтэ сүүдхэ соо нэгэ кружка уһа, мэхиниэ холиһон хүсөөг хилэзмэ үгэдэг һэн. Ехэнхинь уголовнигуудай аманда орошохо даа. Барилгашад һайн һанаһан нүхэдөө тэдхэхэ. Ехэл зүдэрүү юумэн боложо байгаа. 14 хоноод байхада «Ногин» пароход тамаржа ерэбэ. 1200 хүнүүдые асарба. Хүнүүдшье гэжэ даа арһа яһан болошоһон амиды айбалануудые Владивосток абаашажа эмшэлхээ асараа бэлэй. Эмшэлээд һөөргэнь абаашажа хүдэлгэхэ. Тэдэнэй нуурида Петр болон бусадые нуулгаба. 7 сүүдхэ тамараад Магадан хүрөө һэн. Үхэһэн хүнүүдэ уйа руу хаяжа ябаа.

Хубсаһа хунар муутай амитадта хүйтэн тээшэнь тэсэхээр бэшэ. Хабиргануудай хоорондуур һэтэ үлежэ байха юм. Хүйтэнние даангүй ниндээндэ хүлдэн унашадаг муудаһан борбилоонууд мэтэ зариман хүл дээрээ байгаад хүлдэн унашаха юм. Эндэ юун хабшаахайнуд байха һэм даа, тэсэхэгүйл. Али байгаашье һаа, далайн эрьедэхи гүнэзгы эльһэн руу шуургаи орошоод үбэлжэжэ болоо. Хүншье шадалтай һаа, зобожо ябаһхаар үхэжэ, газар доро булагдашаха һэн бэзэ. Тэд амин хоолой гамтай, яажашье һаачь энэ тамые дабан гараһ...жа, гэртэхнинээ, түрэлхидөө нэгэтэшье һаа хараха һэн бэзэ. Петр энэнэ тухай ехэ бодолгото болоо. Үшөө залуу, һамгашье абаагүй ябаная. Амиды гарасалдахал хэрэгтэй. Харасайдаа гэртээ хүрэжэ эхэ, эсэгэдээ ангинин гү, али арадай дайсан болоогүй ябаһанаа хөөрэжэ үгэхэл. Хасагууд гэһэн угай омогтой, нэрэ зэргэтэй гэртэхни түрэлхидынь «хүбүүмнай арадай дайсан яажашье һаа болохогүй» гэжэ мэдэржэ байбашье хоёһон үгэнүүдэнь үнэншэхэ юм гү? Солдат ябахадань абань, эжынь, нүхэдынь бэшэгүүдые бэшэхэлээ нютагайнгаа хүндэ хүшэр байдал тухай, хубсаһа хунарай тон үнэтэй болошоһон тухай бэшэхэдээ һайнаар лэ албаяа хэхыень захидаг, заабарилдаг бэлэй. Медальнуудаар шагнагдаад байхадань хүхин амаршалаа һэн. Тэгэ тэдэнниень, хамаг документнүүдыень буляажархёо, юуншьегүй хоёһон, гансал нэрэтэйгээ үлэшоод ябаһа ха юм.

Петр Шелкуновой хуби заяан энэ тамын өөртошье һаа, амиды ябаха табисууртай байгаа. Тэрэ автомашиниый жолоошоной мэргэжэлтэй хадаа «Галимый» уурхайда руда зөөдэг машиниый жолоошон боложо харуулгүйгөөр ябадаг, бусадһаа амяарлагдаһан мэргэжэлтэдэй барааг байрлардаг һэн. Зариндаа нютагай һайн һанаатай зон эдэ хооллые үгэжэрхихэ. Бэеэ тэжэхэдэ нэмэри болоод лэ байгаа. Гэбэшье үхэлэй һүүдэр һаланүй дахалдаад лэ ябадаг һэн. Сүүдхэдэ 14 часай туршада хүдэлхэ, рейснүүдые хэхэ дабаряа ехэршье бэшэ, багаршье бэшэ хэмжээгээрнь заатагүй дүүргэхэ хэрэгтэй байгаа. Даабариһаа үлүү олон рейс хэ һааш, бэшэ жолоошод үлти зада сохихо, дутуу хэ һааш, рулкомой дарганар хэһэхэ. Нэгэтэ даабариһаа гадуур нэгэ рейс үлүү хэжэрхиһэн хадаа нүхэдтөө зада сохюулаа бэлэй. Дутуу хэбэл сүүдхэ соо хоёһоор хүдэлхэ ушартай болодог. Жолоошоной гэмээр автомашиниы эбдэрээд зогсобол буудажа аладаг, үгышье һаа зада сохидог байгаа. Жолоошодой, трактористнуудай бэлээр олдодоггүй дээрэ-һээ тэдэнние олоор буудадаг-гүй һэн. Харин ондоо тээ үдэр бүри хэдэн арбаад хүнүүдые буудажа аладаг гү, али үхэтэрынь сохидог байба.

НЭГЭТЭ үдэр Петр Харасай нютагайнгаа хүбүүн Доржо Хабитуевтай золголдошобо. Ехэл баясагдаа һэн, аяар эндэ Колымада, нютагайнгаа хүнтэй үулзаха юумэб гэжэ ой ухаандаашье оруулагнгүй ябаа. Доржо уголовник һэн. Багадаа хоюулан колхоздоо хүдэлжэ эрэ болоо, жэл бүри Мухар гэжэ газарта үбһэндэ суг ябадаг байгаа. Моридой хурданние үзэжэ хэды жаргалтай ябааб даа. Теэд эндэ Колымада хоюулан хүнэй хуби заяанай тама үзэхэ табисууртай байшаба ха юм. Үшөө Мухар-Шэбэрэй районой Юра Терентьев, Степан Давыдов гэгшэдтэй танилсаа һэн. Юра — уголовник, Степан — 23 жэл абаһан, политическэ хэһээлтэтэй байгаа. Холын газарта дурбүүлэн нэгэ нютагайхид болоод, тон эбтэйгээр бэе бэедээ туһалан ябадаг болобо. Доржо, Юра, Степан гурбан барилга дээрэ гү, али газар малталгада хүдэлхэ. Тэдэнь ходо үлэн хоёһоор ябаха даа. Петр олоһон эдеэ хоолойнгоо ехэнхинэ нүхэдтөө нюусаар үгэхэ. Заримдаа арнихашье оложорхиходонь Доржонь нютагайнгаа Үндэр баабай уулада зальбаран үргэжэ ябадаг байгаа. Тамын эрхэ байдалда олон нүхэдтэй ябахада, нютагтаа зальбаран нүгэдэжэ ябахада һайн һэн даа. Нүхэдгүй һаа хосороолгон һэн.

Нэгэ жэлэй үнгэрөөд байхада «Галимый» лагерь соо айхабтар ехэ наншалдаан үүдхэгдэшэбэ. Уголовнигууд политикануудые гурбан үдэр соо наншаба. Диилэнхи олон байһан уголовнигууд одоол «садажа» абаа һэн даа. Хэдэн мянган политикануу алуулшоо һэн. Хожомынь дуудахада тэрэ ехэ наншалдаан Колымагай эзэн байһан Алас-Дурна зүгэй дотоодын сэрэгүүдые командалагша генералмайор Владимирскийн зорюута үүсхэһэн хэрэг байгаа гэллээ һэн. Юуб гэхэдэ, политическэ хэһээлтэдэй элдэб эрилтэнүүд шангададаг болоод байгаа. Тиимэһээ тэдэнние харата муухай нюуса арганар хороохо хэрэг үүсхэгдэбэ бшуу. Тэрэ ехэ наншалдаанай үедэ уголовнигууд Доржо Юра хоёр политигууд Петр Степан хоёроо зайлашагүй үхэлһөө абараа бэлэй. Аминень абарһан Доржо Юра хоёр хожомынь хэһээлтын болзор дүүргэжэ табигдаад, нютагаа бусаа һэн. Гэртэһээ бэшэг абаха, өөрөө бэшэг бэшэхэ эрхэгүй ябаһан Петрто һайн юумэн болобо. Доржонь Харасайдаа хүрэхэдөө эхэ, эсэгэдэнь, түрэлхидтэнь мэндые хүргэхэ, юунэй түлөө эрхэсэ хаһагдаһан тухай хөөрэжэ үгэхэ байгаа ха юм.

1952 оной май һарын 26-най үдэр гараба. Үглөөгүүр эртэ бодожо зарядка хээд ажалдаа гарахаяа түхеэржэ байһан Петрые лагерийн түсхай частьда дуудаба. Тэндэ мүн лэ һанаагаа зобошоһой ошоходонь Алас-Дурна зүгэй агаарһаа хамгаалха сэрэгэй округой командалагшын «Буряад-Монголой АССР-эй Торнин районой Нарийнай сельскэ Советдэй Харасай тосхондо түрэһэн Шелкунов Петр Васильевичые мэнэ гэһээр сүлөөлхэ, сүүдэй хэһээлтые болоулха» гэһэн захиралта үшажархиба. Тиигээд паспортыень, сэрэгшын биледые 3000 түхэригтэйгөөр барюулба. «Ай даа нютагай бурхад, орон Хангай, Үндэр Баабай хараа юм байна. Доржомни, Доржечкамни һайнши даа, сэржэмээ үргэхэдөө яахашьегүйш, нютагаа бусахаш гэдэг бэлэйш» гэжэ Петр аргагүй хүхиһэндөө удаан бархиршоо һэн.

Мэнэ зунай эхин һара гарахань. Теэд тэрэ үедэ тоогүй байһан мүнгэнэй 3000 түхэригөөр хаана ошохобши. Пароходго һуухын түлөө хэдэн арбаад мянган түхэриг хэрэгтэй, хубсаһа хунаршье байхагүй. Өөрын дураар гүйлта бэшэжэ, олзошон болоод машинадаа хүдэлжэ, харгын, хубсаһанай мүнгэ олохо үшартай бологдобо. Петр сүлөөтэ жолоошон боложо, ехэ руда зөөжэ, ехэ мүнгэ олохын түлөө шармайн оролдобо. Степан болон бусад политическэ хэһээлтынгээ нүхэдтэ бүхы шадалаараа туһалжа байгаа.

1954 оной үбэл болобо. Эрхим һайнаар хүдэлжэ байһанайнь түлөө рудкомой захиргаан Петр Шелкуновто 90 үдэрэй амаралта үгөөд, гэртэнь табихадаа: «Бусажа ерэхэ һаа ерээрэй, үгы һаа өөрөө шиндхээрэй» гэжэ захяа һэн. Ямаршье гэм эзмэ хээгүй аад, Сталинай табиһан хара хирээнүүдэй хааглаанаар шорон түрмын тамада хяягдашаһан олон нүхэдтэйгөө Петр эльгэн дулааналр хахасаад. тоокто нютагаа бусахяяа зорёо һэн.

Харасайдаа ан-буян бусажа, гэртээ орожо ерэхэдэнь эжы аба хоёрынь, олон түрэлхидынь, нүхэдынь, тэрэ тоодо Доржонь аргагүй ехээр баясабад. Нютагайхидынь Доржын хөөрөөнөөө Петрой ябадал тухай хуу мэдээд байгаа. Тинхэдэ Сталинай нүгшэһэнэй һүүлээр тэрэнэй хэһэн муу муухай үйлэ хэрэгүүд тухай доохонуур шэбнр-һабир хөөрэлдэдэг болоод байба.

Петр гэртэхиндээ туһэлхын түлөө нютагтаа үлэжэ, Городок хонгор (мүнөө Закаменск) һая эмхидхэгдээд байһан автотранспортын предприятида жолоошон боложо хүдэлбэ. Нютагайнгаа залуу басаган Галинэтэй гэрлэжэ, айл бүлэ болоо һэн. Үндэр хүшэр ажалда ябажа дадаһан Петр предприятида эрхим түрүү жолоошодой эзэргэдэ түргэн ороо бэлэй. Гэр бүлынгөөшье ажалые һайса хэжэ ябаа, хоёр басагатай боложо, дэедын эзэргэр хүмүүжүүлээ. Автотранспортын предприятида, хожомоо барилгын управленидэ дуи хамта 34 жэлэй туршада жолоошоноор ажаллаад 60 наһатай болоходоо пенсидэ гараа һэн. Габьяата амаралташье гэжэ даа, тэрэ 65 наһа хүрэтэрөө «Закаменский» кооперативай, аймагай типографиин жолоошоноор хүдэлөөд һаянайл гэртээ һуудаг болонхой агша. Тэрэ ажаллажа байхя үедөө тоогүй олон Үндэлэлэй грамотануудаар урмашуулагданхай юм.

Эдэ мүрнүүдэй бэшэгдэжэ байха үедэ Магадан хотын архивһаа нимэ үнэмшэлгэ Петр Васильевич Шелкуновой нэрэ дээрэ ерэбэ: «Дотоодыи хэрэгүүдэй министерствын бүридэлдэ ородог эрхэсэ хаһалгын газарта РСФСР-эй УК-гай 58-10 статьягаар сүүдлэгдэһэн П. В. Шелкунов 1948 оной июлиин 22-һоо 1952 оной майн 26 болотор байлгагдаа. Энэ документ ажалай стаж нэмэлгэдэ хэрэгтэй болохоо».

Энэ болон сагааруулгын документнүүд ерэжэ, абадаг пенсиинь хэмжээн нэмээгдэхэ, эзэмгүй аад, хаалгада байһан жэлнүүдэйнь компенсаци түлэгдэхэ юм бэзэ. Ингэжэ Сталинай харата хууляар хамаллада ороһон олон мянган хүнүүдэй үшөө нэгэнэй алдар нэрэнь бусаагдаба.

М. ГОНЧИКОВ.

Даша-Нима Хобраков

САГААН ҺАРЫН МЭНДЭ!

1.
Сэнхир холын
муундаргануудһаа гүйдэлтэй,
Сэгээн номин
тэнгэриин хормойгоор
эүйдэлтэй,
Сагаан хашарһата
мүнгэн долгёор миралзаһан
Саһаар элбэг
Баргажан голойм эхин —
Сагай түүхын
мүнхын уһаар ялархан
Боолон-Түмэр,
Сагаан малгайта Сагаалганаар,
Сагаан һараар, мэндэ амар!
2.
Үндэр сагаан тэнгэри
Үргэн сагаан Баргажан хоёроо
Үсын үедэ холбоһон,
Үбэлшье, зуншье хамаагүй,
Үдэршье, һүншье илгаагүй
Үгэлиг, баян нютагайм
найдамтай сахюусан —
Үүлэн дээгүур үндыһан
Үндэр Бархан ууламни,
Үндэрлэһэн Сагаалганаар, мэндэ амар!
3.
Сагай гүнзэгы алас руу
Саашалан ошоһон
алинсэг хулинсагуудайм
Сагаан хонгор тоонто дайда,
Сахилзама хяагал ногоогоор
һалбарһан,
Сагаан дэльбэтэ
Сэсэгүүдээр задарһан,
Сагаан хонгор Баргажанайнгаа
Сасаг, угалзань болоһон
Саһандай нютагни, мэндэ амар!
Сагаан Шоогной мариаһаа
Санаар һолжорһон Элигшэмин,
Сасуутан нүхэдөөрөө шунгаһан
Сагаан шубуута Сагаан нуурни,
Сахариг түхэреэн нюдэтэй
Тахяа жэлээр, мэндэ амар!
4.
Алинай утын замда
Амархана мартаһандал,
урагшаал дабшаһан зандааб.
Алиа залуу хубүүнэйш исардаг шамдаа
Анханайнь дурян дулаахан зандаа!
Абым түрэһэн
Аглаг тоонто
Аргата нютагайм
Амгалан, жаргалта буландань
Аржагар олон дабхартай
шэнэһэн сэргэм сагаахан
зандаа.
Арюун Сагаалганаар, амар мэндэ,
Айдар наһанайм мүнгэн сэргэ!
5.
Уян хонгёо ёохорто
Уран һайханаар хатарһан
Урин залуу үетэмни.
Үүрэй толоной соохорто
Үсынгөө гансые шэлэһэн
Үетэн зулгы нүхэдни,
Үбэлэй хүйтэнние бусааһан
Үен сагаан Сагаалганаар!
Үдэтэ жэгүүртэнние һажааһан
Үдөөр хоморхон Тахяа жэлээр!
6.
Дабхар дабхараар сэнгүүдые нэмээһэн
Дамбагар уралтай Бишэн жэл,
үнгэрөөш.
Даншье ехээр арад зонойм
Дуугай нэсэл, найдалынь зобоогоош.
Дуулга саһата Эхэ ороидом
Дурлаһаш, жаргалшье асарһан бэшэш.
Дулаан ороидоо үтэр түргэн буса —
Даншье удаан хүлеэгдээ, шинни эсэс!
Арбан хоёр жэлэй эрьехэдэ,
Айлшаар дахин ерээрэй.
Арад түмэнэйм ёһото замаа олоходонь,
Арюун жаргалынь хараарай!
7.
Үүр хираанаар
хуугайлдаг Тахяа жэлдэ
Үшөөш ерэхээр бэшэн ха
зол жаргалаймнай өдөр.
Үлбэр зоболондо дарагдаһан
арадни, эмээндэл бэлдэ,
Үшөө нэгэ, гасалан
ядаралые тодон!
Урданай түүхын
зузаан номой эүгнөөгөөр
Улаан уһан Тахяа жэл имаршье сагта
Улас дэлхэйн амитанние
тэжээгээгүй үндэгөөр —
Улад эомни, энэ захяа бү марта!
Улаан залаата Тахяагай хуугайлаан
Улаан наранаар унтархадааш болохош,
Урдамнай хүлеэһэн сагай дуудаан
Урма, найдалыемнай мэхэлхэдээш
болохоо!
8.
Жагсуу хүйтэн шуурганай
Хабартаа схээр гасаа һаань,
Хаба шадалаа нэгэдхэжэ,
Хамтынгаа ажалые үргэгты.
Хатуу дошхон сагай
Ханхинаад дахин ерээ һаань,
Хамта олоороо сугларжа,
Хатуу сохилто үгэгты!
Хабиан дээрээ нимгэхэн байгаад,
Хубсаһанай һайханние шэлэхэдэ
ямархан гээшэб?
Жорёо соогоо хоёһон байгаад,
Хатуу арза амсахада
ямархан гээшэб?
9.
Сэбүүн хатуу жэлнүүдые
Сэдьхэлэй бодолоор дабагты.
Сэсэг зуда хоёрые
Сээжэдээ бадаруулжа ябагты!
Сагаан буурал толгойтоноо
Сэгнэжэ зөөлэнөөр энхэрэгты,
Саахартай зөөхэйгөөр сайлгажа,
Сайгынь һайханаар хүргэгты!
Сагдуул заахан үхибүүдээ
Садхаан, эөүүрээр үргэгты.
Салдаган уусынь таалажа,
Шара тоһоор эльбэгты!
10.
Сагаан һарада
сагаан нарая яларжа,
Саһанай зузаан
наруули газарта суураха.
Сагаан һарада
аймаг, айл бүхэндэ
Сагаан һанаатай
бурхад олоор бууха.
Сагаан гэрэйм
баруун-хойто буланда
Сагаан бурханай урда
шанаһан зөөхэй, бүүһэг,
Сагаан һарада
Сагаалганай наадан биятаржа,
Сагаан үбгэд,
сасуутамни намдаа сутларха.
Сагаан һарада
сагаан хонинай хурьгалжа,
Сагаанхан хурьгад
хотоор дүүрэн маараха,
Сагаан һарада
сагаан үнеэднай тугаллажа,
Сагаан эдеэн
хүнэгөөр дүүрэн сайраха.
Сагаан эдеэгээр
булта гэрнүүд дүүрэжэ,
Сагдуул заахан
үхибүүднай садаха!
Сагаан жороо хүлэгни
ташаганаса турьяхи,
Сагаан саһан хээгүүр
шаргамни хурдаар шарьяха!
11.
Наашалха һайхан сагые
Нарата дэлхэйнай эльгээхэ.
Набша ногооной элбэгые
Нажартаа гоёор дэлгээхэ.
Налгай зунай ерэхэдэ,
Наадан түрэнүүд эхилхэ.
Наһанай золые холбоходонь,
Нютаг, нутагнь дэмжэхэ,
Наадан, түрын һүүлээр
Нарин сэсэгүүд задарха.
Нарай хүүгэд үүрэжэ,
Намжаа жаргал бадарха.
Баргажан.

Уншаа, дуулаа һэн гүт?

Николай Байбаков

СТАЛИН НАМАЙЕ ДУУДАБА...

— 42-дохи ондо һуниин 2 сагта Сталин намайе дуудаба. «Нүхэр Бэйбаков, нефть юун гээшэб гэжэ мэдэнэ гүт? Нефть гээшэнай сэрэгэй техникыи гол шухала аүйл мүн. Минии харюугаар сэдьхэлээ ханаһан хэбэртэй Сталин яншэ-тиишээ алхална, гаанаяа һороно, гэнтэ нигэжэ хэлэбэл даа: «Хэн хэрэгтэйб бүгэдынь аба, тиигээд нефтиин промышленностиин түлөө толгойгоороо харюусаха болобош. Дуһалшье нефтиин дайсанай гарта ороо һаа, бидэ таанадые буудажа алахабли. Хэрбээ фронтые түлишөөр хангажа шадаагүй наатнай, баһал һалгахабдн».

Би Сталинтай хүдэлжэ эхилээд Горбачевой үедэ ажалаа дүүргээ ха юмбиб. Хэнтэй хүдэлхэдэ аша үрэтэй һэм бэ гэжэ зариманай асуухада, Сталинтай гэжэ би харюусадгби. Тиихэ үедэ би айхабтар ехээр сэдьхэлэй ханаагы байдаг бэлэйб. Промышленность түргэн өршэтэйгөөр хүргэдэг байгаа: жэл бүри тэрэ 17 процентээр ургажа байгаа бшуу.

Вождьтой үшөө нэгэ хөөрэлдөөгөө һанажа ябадагби. Нэгэ уулзахадаа, тэрэ нигэжэ асууба: «Хэлэл даа, нүхэр Байбаков, наркомой эгээл гол шэнжэ шанарые». Би удаан тоолобоб: түмэр шэнги хатуу бэ махабад, һайн мэргэжэлтэ гэхэ мэтээр—Сталин тэрэниинемнай шагнаһанай һүүлээр, яаралгүйгөөр нигэжэ тайлбарилба: «Нэн түрүүн эгээл тэсэбэрнтэй—нервэ хэрэгтэй, энэл ха юм. Үшөө ерээдүйдөө найдалга. Ехэ найдалга...»

Хрушевтой хүдэлхэ ушар намда баһал һайшаагдадаг һэн. Тэрэ ходо шэнэл юумэндэ ехэ дуратай бэлэй. Бэрхэ ажахы эрхилэгшэ байгаа гээшэ. Тиигэжэ хүтэлбэрилгынгөө түрүүшын жэлнүүдтэ орондоо туһатай ехэ юумэ тэрэ хэһэн байна. «Хрушевжо» гээд мүнөө хараадаг болонхой, харин тэрэнэй ашаар хэды олон хүнүүд подвал болон барагуудһаа нүүжэ гараа гээшэб? Тэрэ сагайхидые үе сагнайл сэнэхэ ёһотой... Харин Горбачевые таанад сэгнэхэ болоно ха юмта. Госпланай түрүүлэгшэ байхадаа, би һайн орлогшые бэдэрнэн байгааб. Тиихэдэ энэ тушаалда Михаил Сергеевичые намда дурадхаһан юм. Тэрэ үедэ крайкомой секретарьяар хүдэлжэ байгаа. Ерэхэдэнь, хөөрэлдэбэбди. Горбачев хонин ажалаар һонирходог, нэгэ хониниһоо хоёр бэшэ, харин зургаан килограмм нооһо абаха гэһэн программа зохёожо табиһан байгаа юм. Минии энэ тушаал дурадхахадамни, тэрэ шадахагүйб гэжэ харюу үгөө бэлэй. Тиигээд лэ ябаа һэн. Һүүлдэнь юун болооб гэжэ мэдэнэт, тэрэминай Генеральна секретарь болошобоха юм. Теэд хониной нооһоо гэхэ мэтын асуудалаар һонирхожо ажалладаг байгаа һаань, дээрэ байжа магад байгаа бэшэ гү? Бидэшье мүнөө нюсэгэ хооһон байхагүй һэмдн.

Татьяна ХАРЛАМОВА.

«Россин газетын» тайлбари. Николай Константинович Байбаков совет правительствада дүшэн жэлдэ хүдэлөө юм. Нефтиин болон газай промышленностиин наркомоор эхилһэн байна, 14 жэлдэ Сталинай правительствада ажаллаа. 1955 ондо СССР-эй Госпланиие толгойлжо эхилээ бэлэй. Арбан жэлэй үнгэрөөд байхада, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй түрүүлэгшын орлогшоор томилогдоһон байна. Өөрынгөө ная наһанай ойе тэмдэглээшье һаа, мүнөө болотороо Нефть болон газай институтда хүдэлһэн зандаа.

(«Россин газетэһээ» абтаба).

«МАГТААЛТАЙ» МҮРЫСЭХЭЛ

Сибирийн сойлой ...ургажа байһан оюутан ...абол зохёохы дипломи...мэрисэ олоной шүүм...шэнжэлэлэ дурадхаса...лгатай хүдэ...ёһоор хандана...лээр ялдаданг...гын пункт шаг...ра хониды...тэрэ багай бэ...даниинь мүүс...хүшэеэ алда...Манай колхозо...ёр отараһаа ...нидые үрэжүү...пунктнуудые ...лээ һэн. Тиигээ...найнаар түхэ...техническэ ...ирилтые хангаа...дэ зэргын үүл...тай нэгэ түб...хо гэжэ шинд...нуудһаа 2—2...дые үрэжүү...пунктнуудта ...шагдажа, тэ...хэхэ арга зохё...

Энээнһээ гаа...гээшэмнай хү...хаар хангаа...Урдань гүрэнэй...бинадуудта хо...даг байгааби...далданабди. Х...гахайн мяхан...үлүүгээр үйл...Юундэ нимэ ...доноб? Хонин...хан хадаа а...үхэрэй мяхань...газарай ашаг ...гээһэн, нарин ...абаһан мяхан ...Энээнние мэд...гэхэдэ, хайшаг...хониной мяха...даг болохын ...адуулгые, шэ...бөлэдхэлгые, ...үүлтэрыень ...наар хүдэлмэ...жэ эрхилхэ ...

Д. Н...

Агын районо...колхозой ...байна...

Үрөлэй үгэнүүд зэдэлнэ, «Хошоо үгөсэ хэлсэе» гэжэ хэн нэгэн дурадхаад, онсо һонин таабариуд хэлсэгдэбэ.

Абын гүзээн үһэтэй.
Эжын гүзээн үһэгүй...
Тэнгэри гэжэ һанаһамни,
Одо мүшэдгүй,
Газар гэжэ һанаһамни,
Модо, ногоогүй.

Буряад зугаагай эрхимынь болохо ёохор хатар дэлгэрбэ. Ёохорой дуунуудай һонин гээшэнь! Айлшадай аха захя болохо төөдэй урданай дуу татажа, Марина Антонова шадамар бэрхээр чанга дээрэ наадажа, дуурялга. Угаа һайн зугаа наадан эмхидхэгдэжэ, урданай ёһо заншалнууд энэ заахан зүжэгдэмэл үйлэ соо дүүрэн хүсэндөө харуулагдажа шадаа гээд, ханагдана. Бууһан айлшад мордохо тээнээ тухеэржэ,

Урда хормойгоо
унагадта гэшхүүлэн,
Хойто хормойгоо
хурьгадта гэшхүүлэн
ябаарайт,—

гэжэ үреэбэ.

Буряад арадай аман үгын үшөө нэгэ ансамбль мүндэлбэ, «Магтаалтай» аша-маная мүрысэхэл байха тэжэ комиссиниг тэшүүд һанамжаяа элгэрхэлгээ һэн. Юундэб гэхэдэ, «Урхаяр» гэжэ энэ зүжэгдэмэл үйлэ байгуулалтынгаа талаар ехэ тааруу, эохид, Марина режиссерой шүүлһэтэй байһанаа эндэ харуулжа шадаа бшуу. Тиигээд «эрхим» гэһэн сэгнэлтэдэ энэ хүдэлмэрэн зууршалагдаа һэн. Арадай хубсаһанай, гуталай талаар эскизүүдые бэлдэлгэдэ туһалха тухайгаа А. М. Тумахаин мэдүүлээ. Юрэдөө, энэ шэнэ ансамбль (мүнөө нэрэгүй) саашадаа хүгжэхэ, һалбарха һанаатай. Тиимэһээ тэшүүлынь долоон хоногтоо нэгэ дахин сугларжа, наада бэлдэжэ байха тухайгаа мэдүүлээ.

И. ТУМУРОВА.

Долгор Бальжинимаевна Дашинимаева багшанарэй училищэ дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр Доодо-Ивалгын дүүрэн бэшэ дунда һургуулиин эхин классуудта арбан таран жэл соо багшалжа байна.

Энэ-һургуулида 30-аад багшанар хүдэлдэг. 18-нинь эхин классуудта заадаг юм. Һүүлэй дүрбэн жэлэй хугасаа соо эндэ олохон хэшээлнүүд түрэл буряад хэлэн дээрэ үнгэргэгдэдэг болонхой. Үндэһэн арадайнгаа уг гарбал, ёһо заншал болон бусад юумэ үргэнөөр мэдэжэ абахын тула бага балшар үхибүүдые түрүүшын жэлһээ һургаха гээшэ багшанарай гол зорилго болоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Д. Б. Дашинимаева.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

ИТАР-ТАСС: түди дэлхэй мүнөөдэр

БАНГКОК.

Таиландын экономикын «хүгжэнги байдал» һүүлэй хорёод жэлэй туршада дээдын туршаалнуудые эзэлдэг үсөөхэн зониие болон зарим хото городуудта ажаһуугшадые баяжуулһан байна. Харин үгытэйшүүл энэ хугасаа соо улам үгырөө. Ороной экономикын байдалые шэнжэлһэн мэргэжэлтэд нимэ тобшолол хээ һэн.

Бүхы юумэнэй үнэ сэнгэй 4—5 процентээр дээшэлжэ байхада, национальна валова продуктын хэмжээн 8 процентээр дээшэлхэ гээд экономистнуud тоолоно. Гадаадада гаргадаг продукциин хэмжээн 16 процентээр дээшэлхэ.

Ороной экономико 20 жэлэй туршада нимэрхүүгээр лэ хүгжэжэ байгаа.

Гэбэшье энэ оронине Азиин хүсэтэй гүрэнүүдэй тоодо оруулһан экономикын дэбжэлтэ арад зоной ажабайдалые һайжаруулаагүй. Үсөөхэн лэ зон өнөөнһөө олзо оруулжа шадаһан байна. Харин бүхы юумэнэй үнэ сэнгэй 4—5 процентээр дээшэлжэ байхада, национальна валова продуктын хэмжээн 8 процентээр дээшэлхэ гээд экономистнуud тоолоно. Гадаадада гаргадаг продукциин хэмжээн 16 процентээр дээшэлхэ.

Ороной экономико 20 жэлэй туршада нимэрхүүгээр лэ хүгжэжэ байгаа.

Гэбэшье энэ оронине Азиин хүсэтэй гүрэнүүдэй тоодо оруулһан экономикын дэбжэлтэ арад зоной ажабайдалые һайжаруулаагүй. Үсөөхэн лэ зон өнөөнһөө олзо оруулжа шадаһан байна. Харин бүхы арадай, нлангаяа эрдэм мэдэсэ багатай худоогэй ажалшадай ажабайдал һайжархаһаа байтагай улам хүшэр болоо. Харин ороной худоо нютагуудта 30 миллион шахуу хүн ажаһуудаг ха юм.

Хэдэн миллион зон арайшамай хоолойгоо тэжээнэ гээд «Нейшн» газетэ бэшэнэ. «Экономикын хүгжэжэ байгаа» жэлнүүдтэ зариманшуул туража үхэхэ туйлдаа хүрэнэн байна. Гансал гүрэнэй аппарадта хабаатай хүнүүд ороной экономикын хүгжэлтын ашаг үрые хэрэглэһэн байна.

ХАНОЙ.

Худалдаа наймаа хүгжөөхэдэ, шэнэ гостиница ба эмхи зургааануудые барихада, хотын талмайнууд ба гудамжануудые хубилгахада экологическа байдал тон түргөөр муудана. Вьетнамай нинсэ

Соёлой һонин

«АЛТАН ГУРГАЛДАЙ»

Арадай дуушадай нигэжэ гоёор нэрлэгдэһэн республиканска конкурс һаяхан Улаан-Удэдэ амжалта түгэсөөр үнгэргэгдэһэн байна. Буряад ороной олон газарһаа, Усть-Ордагай болон Агын округуудһаа ерэһэн бэлиг талаантай дуушад арга шадабаряа харуулба, һайхан дуунуудые дуулаба.

Буряад арадаа суурхуулһан мэдээжэ дуушан Цырен Хоборковой дурасхаалда зорюулагдаһан энэ конкурсдо 70 гаран дуушад хабаадаһан байна. Филармониин зал соо дэлгээгдэһэн буряад арадай инструментүүдэй, мүн урданай хубсаһа хунарай выставкэнүүд, олоной анхарал хандуулба. Эндэ 75 наһанайнгаа ойн баярые тэмдэглэһэн республикын мэдээжэ артист, багша Ардан Федорович Зонхоевой бүтээһэн хүгжэмтэ инструментүүд харуулагдаа. Этнографическа музейнээ асарагдаһан буряад костюмууд хүн зоной үзэмжэдэ табигдаһан юм.

Конкурсын дүнгүүд тухай хэлэхэдэ, 1-дэхи шатын дипломдо Түнхэнэй аймагай Ангархаева, Агын округһоо ерэһэн Батомункуев гэгшэд хүртэһэн байна. Харин 2-дохи шатын дипломууд Дондукова (Бэшүүр), Батанов (Ивалга), Холхоева (Түнхэн), Смолина (Улаан-Удэ) гэгшэдтэ барюулагдаба.

3-дахи шатын дипломууд бэлигтэй дуушадта үгтөө. Тиихэдэ диплом абаһан дуушадта буряад тэрлиг өёхо хитад хилэн бүд, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаба. Энэ конкурсые ударидаһан гол эмхи болохо Арадай уран һамган дэгэл үмдэһэн наһажаал дуушан Бальжима Тугденовна Абидуева (Хяагта) эрхим костюм үмдэһэнэй тусхай шанда (Хурамхаанай аймагай зууршалһан), бэлэг-сэлэгтэ хүртэһэн байна. Зүүн Сибириин соёлой институтэй тусхай шан эгээл залуу дуушан Женя Баторовта (Усть-Орда) барюулагдаба.

Харин конкурсын эгээл наһатай дуушан Самбу Бадановта баһа һайн шан, бэлэг үгтөө. Эгээл эрхим дуушан болоһон Артем Ринчиновтэ (Захаамин) Түнхэнэй аймагай тусхай шан хүртөө.

Конкурсыч лауреадуудай нэрэ зэргэдэ хүртэһэн, «алтан гургалдайнууд» болоһон Галина Бадмаева (Мухар-Шэбэр), Артем Ринчинов (Захаамин) гэгшэдтэ үнэтэ бэлэг—пылесос барюулагдаа. Буряад арадайнгаа дуунуудые һэргэзжэ байһан бэлигтэй зонние халуунаар амаршалнабди.

Д. ДОНДУКОВА.
Буряад Республикын Соёлой министерствын дэргэдэхи РЦНТ-гэй хүдэлмэрилэгшэ.

Алдарта ойдо зорюулагдаа

Арадай уран бэлигтэнэй фестиваль Сагаалганай үедэ Хори һуринай соёлой байшан соо үнгэргэгдэбэ. Энэ һайндэр Хорин аймагай байгуулагдаһаар 70 жэлэй ойдо зорюулагдаһан байна. Аймагай нютаг бүхэнэй хүн зон энэ һайндэртэ эдэбхи үүсхэл ехэтэйгээр хабаадажа, бэлиг шадабаряа харуулаа.

Аймагай олон нютагуудта өөрын ансамбль байгуулагданхай. Аалан нютагай арадай аман зохёолой «Анаагай эрьедэ» гэжэ ансамбль, Буламай «Мүнхэ гэрэл» гэжэ хүүгэдэй ансамбль харагшадай үндэр сэгээлтэдэ хүртэбэ. Тиихэдэ аймагай түбэй соёлой байшангай дэргэдэхи «Наран-Хада» ансамблинхид нютагайхидаа мүн лэ хужарлуулаа. Фестиваль да илагшад Буряадай телевиденеэр харуулагдаха юм.

М. САНГАЕВ.

«ҮЕ-ҮЕ БОЛООД ЛЭ ҮНГЭРГЫТ...»

Эхэнэр, эхэ тухай, уян урихан сэдьхэл, энхэрэл, дуран духай шэдитэ аялгата шүлэг, дуунуудай эдэлхэдэ, Улаан-Удын түбэй библиотекэдэ сугларһан зон ехэл анхаралтайгаар, һайхашаан шагнаа һэн. Библиотекын директор В. Ш. Цыренова, хүдэлмэрилэгшэд К. С. Усольцева, Ж. Б. Ильина, М. Г. Осипова гэгшэд «Сагаан Дара эхын миһэрэл» гэһэн нэрэтэй энэ үдэшые эмхидхэхэдэ, уран зохёолшодые, дуушадые уриһан байна.

— Бэрхэтэй энэ үедэ, олзо мүнгэнэй хойноһоо дашууралгын хаһада оюун сэдьхэлэй баялиг, һайн һайхан тухай хөөрэлдөө ябуулхаһаа сэнтэй юумэн үгыл. Илангаяа эхэнэрые магтан түүрэлэн дуу, шүлэгүүд гоё даа,—гэжэ энэ үдэшэдэ хабаадаһан М. А. Шаргаев тэмдэглээ һэн.

Буряадай арадай поэт Дамба Жалсараевай оролто үгэ хэлэжэ, зохёолнуудаа уншахадань, олонитын басни, дуунуудаараа баясуулжа байдаг үнинэй уран зохёолшо Гунгаа Чимитовэй үгэ хэлэхэдэ, нэрьемэ альга ташалга болобо. Буряадай оперо болон баледэй театрай дуушад Б. Будаев, В. Базарова, М. Раднаев гэгшэд согтой ошотойгоор дуунуудые гүйсэдхэжэ, сугларагшадые баясуулаа. Композитор С. Манжигеев ажал ябуулга тухайгаа хөөрэжэ үгөө.

Республикын Уран зохёолшодой холбооной дэргэдэхи бэлигтэй залуушуултай ажал ябуулха талаар консультант, поэт Рахмет Шоймарданов, Галина Базаржапова, Цырен Шойжонимаев гэгшэд ород, буряад хэлэнүүд дээрэ шүлэгүүдээ уншаба. Ц. Шойжонимаев гитара дээрэ өөрынгөө зохёоһон дуунуудые гүйсэдхөө. Улаан-Удын соёлой ба искусствын училищида һурадаг Ульяна Балданова түрүүшынгээ туршалга шүлэгүүдые уянгатай зохидоор, уншажа һайшаагдаба.

— Нимэ үдэшэнүүдые ганцал һайндэрнүүдтэ зорюулжа бэшэ, үе-үе болоод лэ үнгэргэжэ байгыт. Бидэ, һонирхоошод үсөөн бэшэбди,— гэжэ гуйлта баригшад түгэсхэлдэнь олон байгаа һэн.

Г. ТУРТУЕВА.

ШЭНЭХЭЭН БУРЯАДУУД СУГЛАРАА

Һаяхан Улаан-Удэ хотодо ажаһуудаг, айшалан ерэһэн Үбэр-Монголой бурладуд сугларжа, Буряад ороной элитэ зонтой, хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзаһан байна. «Баргажан» ресторан соо һайндэрэйхеэр түхеэрэгдэһэн столнуудай саана Шэнэхээнэй буряад зон яһала олоороо сугларжа, баярай оршон байдалда Сагаалганай һайндэр үнгэргөө. Республикын мэдээжэ ссёлшон В. Гунзынов энэ уулзалгые эмхидхээ. Бэлигтэй багша Буяндэлгэр амаршалгын һайхан үгэнүүдээр баярай үдэшые нээгээ.

— Дала гаран жэлэй саана, 4 наһатайдаа түрэлхидтээ зүблэлтын ороноо гараһан би үбгэ эсэгэнэрэйнгээ түрэһэн газар ерэжэ, аха дүүтэеэ уулзажа байһамни ехэ һайн гээшэ. Үхибүүдэйнгээ, аша гушынгаа ерээдүй тухай бодомжолон, һургуулитай болгохо, ажабайдалай үргэн харгыда түрэл тоонтодонь табиха гэһэн гол зорилготойбди,—гэжэ үндэр наһатай Нимын Одон гэжэ пенсионер үбгэн хэлээд, Сагаан һараар бултаниие амаршалба.

Буряад Республикын Верховно Советэй түлөөлэгшэ Г. Ц. Митупов үгэ хэлэхэдээ, национальна харилсаагаар ажал ябуулдаг комитедэй баримтануудаар 50 мянган буряад зон хилэ гаража, урагшалһан байна, тиигээд һаяар мартын 22-то болохо зүблөөн дээрэ энэ асуудалаар хөөрэлдөөн болохо, тиин Буряад орон бусажа байһан зондо ажалай, һуралсалай талаар ехэ туһа хүргэгдэхэ байха гэжэ эндэ сугларагшадые найдуулба.

Удаань арадай дуушан Ешин-Хорло Гомбоин багахан тайзан дээрэ гаража, «Үргэнхэн Ононой эрье дээгүүр», «Наратай байхада...» гэһэн урданай буряад дуунуудые үбэр-монголойхидто зорюулба. Республикын арадай артистка Хажидма Аюржанаева хүгжэмыень дэмжээ.

Шэнэхээнэй буряадуудай түүхэ, төдөнэй ажабайдал, мүнөө үеын байдал тухай тон тодорхойгоор засагай зургаанда хүдэлһэн, худалдаа наймаанай эмхинн түлөөлэгшэ Дамбинн Цыдендамба хөөрэжэ, олоной һонирхол үүсхэбэ. «1917 онһоо 1933 он хүртэтэр һубариһан буряадууд Шэнэхээн голой адагтахи добо дээрэ нютагжахадаа, хушуунай дарга Раднын Абида энэ газар дээрэ эмээл, субаяа табиһан түүхэтэй» гэжэ тэрэ хөөрөө.

Амаршалгын үгэ абаһан Бүгэдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэлэй президент Д-Н. Дугаров арга шадабаритай, бэлигтэй талаантай, ёһо заншалаа мартаагүй Шэнэхээнэй буряадуудые үндэрөөр сэгнэхэ эуурааа, «1937 ондо эсэгэмни буудуулаа, буруу политикаһаа уламжаан, буряад хэлэмнай һургуулинуудта болоулагдаа шахуу, түрэл хэлээ мэдэхэгүй үетэн түрөө, тиин мүнөө бусажа байһан буряад зондо туһалхабди, гараа үгэхэбди, гар урлалаа хэжэ, мүнгэ зөөри олохо харгы бии. Үйдэһэн соёлой эблэлнай бухы буряадуудтай — Монголой, Яхадай, Австралийн буряадуудтай харилсана. Булта Улаан-Удэ ерэхэгүй, хүдөө нютагаар, түрэлхидэйнгээ түрэһэн тоонтодо Ага, Шэтэ, Бооржодо түбхинэхээр ерэһэн зондо туһатай байха үйлын татабарااин, мүнгэнэй жаса байгуулбал һайн, тиихэдэ шиндхэгдээгүй асуудалнуудаар хөөрэлдөө хэжэ, дээдын зургаанда дамжуулха, газар абаха хэрэгтэй» гэжэ нүхэр Дугаров тодорхойлоо.

Буряадай багшанарай институтай буряад хэлэнэй факультедэй декан Э. Р. Раднаев, Национальна хэлэнүүдэй институтай директор Д. Д. Ошоров, НУУ-гай багша Б. Б. Батоев, шэнэ университедэй ректор Н. Б. Дандарон гэгшэд үгэ хэлэхэдээ, дээдэ һургуулитай болохоёо хүсэһэн Шэнэхээнэй буряадуудта туһа хүргэжэ байһан тухай тэмдэглээд, Сагаан һарын баяраар бултаниие амаршалаа. Ерээдүйдэ 10 мэргэжэлдэ үхибүүдые һургаха түсэбтэйбди, ерээдүйн үетэнэй түлөө хүсэеэ нэгэдүүлхые профессор, физико-математикын эрдэмэй доктор Н. Б. Дандарон үриалба.

Үреэлэй найханиие хүргэһэн Улаан-Удын 1-дэхи интернат һургуулиин директор Ж. Б. Санжиев дулаан үгэнүүдые хэлэжэ, һургуулидамнай һуража, байрлажа байһан үхибүүдэтэнай халуун анхаралаа хандуулха тухайгаа тэмдэглэбэ. Шэнэхээнһээ ерэһэн һайхан хоолойтой Намсалмаа басаган «Хиниган голой булжуухай», бусад дуунуудые энэ үдэшэ бэлэглэбэ.

Түрэл нютагаа зөөжэ эхилһэн Шэнэхээнэй буряадуудые ажалаар, һуралсалаар хангаха, байра байдал олгохо асуудалнуудай шиндхэгдээгүй байһан тухай эндэ олоо дахин хэлэгдээ. Эдэ асуудалнууд түрэн түрымнай зүгһөө шиндхэгдэхэ зэргэтэй.

Б. ОРБОДОЕВА.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Удын лицейдэ багшалдаг Доржын Намсалма (тэг дундань) ханнартала.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ШЭНЭ НОМУУД

Аймагуудай типографинуудаар буряад уран зохёолшодой, поэдүүдэй номууд барлагдан гаража эхилэнхэй гэжэ мэдээсээ һэмди. Һаяхан Мухар-Шэбэрэй типографиар нютагайнгаа поэт Цыденжаб Цыриторовой «Сагаан булаг» гэһэн шүлэгүүдэй суглуулбари хэблэгдэн барлагдаа.

Инженер-механик мэргэжэлтэй Цыденжаб Бабуевич өөрынгөө шүлэгүүдые республикын газетэнүүдтэ, мүн хамтын сэгсолборнуудта гаргуулһан байна гэжэ поэт тухай ороло үгэ соohоо мэдэжэ абанабди. Хүдөөгэй ажабайдал, ажалша хүхюун зон, бага наһан тухай шүлэгүүдынь эндэ олоп. «Зоригто» гэһэн поэмэ, «Буурал эжы» гэһэн сонедүүдэй баглаа уншагшадай анхарал татаха.

Тиихэдэ Буряадай хүүгэдэй зохёолшодой нэгэдэлээр олон номууд хэблэгдэнэ. Хүүгэдтэ зорюулагдаһан рассказуудые «Буряад үнэн» газетэдэ оло дахин хэблүүлһэн багша Дамнин Ошоров һаяхан «Сасуутан» гэжэ шэнэ номоо барлуулан гаргаба.

Хүүгэдэй ажабайдалһаа үндэһэтэй һонин үзэгдэлнүүд, багахан үйлэ хэрэгүүд тухай хөөрэһэн рассказуудынь хүнүүдэй, үхибүүдэйшье һонирхол татаха байха.

Энеэдэһэтэй ушарнууд, бага үхибүүдэй үзэгдэлнүүд эндэ үгтэнхэй. Буряад хэлэ үзэжэ байһан һурагшадта, багшанарта эдэ номууд туһатай.

ХУБҮҮДНАЙ ДАХИНАА ШАЛГАРБА

Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада залуу үетэн дүрэ булаалдалгын барилдаанай һургуулида горитой һуурия эзэлдэг болоэ. Энэнь яһала һайшаан магтамаар юм. Мүнөө үедэ юумэнэй үнэтэй сэнтэй болоошье һаа, Эрдэм һуралсалай министерствын мэдэлэй спортын һургуулинуудта залуу үетэнние һурган хүмүүжүүлхэ хүдэлмэри улам эдэбхитэй, нүлөө ехэтэй болоно.

Жэшээнь, хотын һуралсалай управлениин дэргэдэ спортын буряад эүйлнүүдэй һургуули урэанда жэлдэ нээгдээ һэн. Энэнь мүнөө өөрыгөө һайн талаһаа харуулжа эхилбэ. Жэшээлэн хэлэхэдэ, спортын 7-дохи тусхай мэргэжэлтэй һургуули Олимпиин наадануудта бэлэдхэлэй һургуули болгогдоихой. Тус һургуулиин барилдаашадай коллектив соо эб нэгэн болоһон, баян дүй дүршэлтэй тренернүүд хүдэлнэ. Тэдэнэрэй диилэнхы олониниь республикын аймагуудта, Улаан-Удэ хотодо ажаллажа ябахадаа, шадамар бэрхэ, эсэхэ сусахые мэдэхэгүй бүхэ барилдаашадые шэлэн олоно, һургана, хүмүүжүүлнэ.

1979 онһоо эдэнэрэй һурган хүмүүжүүлһэн хүбүүд Россин Эрдэм һуралсалай министерствын командануудай дунда түрүү һуринуудые эзэлжэ эхилээ. Республикын эдиршүүлэй дундаһаа Александр Бардаханов бусадһаа түрүүлэн Россин Федерацин чемпионой нэрэ зэргэдэ 1979 ондо хүртэһэн байгаа. Урда жэлдэнь Түнхэнэй Сергей Арданов, «Динамо» бүлгэмэй Виктор Абушеев, Баргажанай Борис Будаев гэгшэд шалгараашье һаа, чемпионой лентэдэ хүртоогүй ябаһан юм.

Москва хотодо үнгэргэгдэхэ Олимпиин наадануудай болохо жэлдэ манай республикын Эрдэм гэгээрэлэй министерствын суглуулагдамал команда Россин һурагшадай дунда түрүүшынхиеэ гурбадахи һуурин эзэлжэ гараа һэн. Мүн энэ жэлдээ Алас-Дурна зүгэй зоныи һурагшадай спартакиадада түрүү һуурин эзэлжэ ерэһэн юм. Энэ амжалтаяа Яхадай Нерюнгри хотодо һаяхан үнгэргэгдэһэн мүрысөөн дээрэ дабтажа, эрхим бэлэдхэлтэй байһанаа дахинаа харуулба бшуу.

— Манай хүбүүд һайн бэлэдхэлтэй байһанаа түрүүшын үдэрһөо харуулаа һэн. Тиин эдэнэр түрүүшын үдэр зургаан шэгнүүрэй дурбэндэнь шалгарба, —гэжэ командын тренер, Россин гавьяата тренер Виктор Ивахинов омогорхоно.

Хубүүдэймнай хэдынь чемпионууд болооб гэхэдэ, Баргажанай Жаргал Дондуповой (байгша оной һуралсалай жэлһээ Улаан-Удын 2-дохи интернат һургуулида һурадаг). Хэжэнгын Булат Шоёнов (хүүгэдэй спортын 7-дохи һургуули), мүн Булат Чимитцыренов, Виталий Бартанов (55—56 килограмм) гэгшэд онсо шалгараа.

Мүрысоонэй хойто үдэрынь барилдаашад дүрбэн шэгнүүртэ түрүү һуури буляалдаһан байгаа. Эндэ Хэжэнгын Бабжа Цыренов 51 килограммай нэгнүүртэн соohоо илажа, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

Нерюнгри хотодо ажалладаг нютагаймнай ажалшад хүбүүдэйнгээ амжалтаар омогорхожо, баяр баясхалан хүргэжэ, эрхимлэһэн бүхэнүүдтэ шан бэлэгүүдэ барюулаа.

Хэдэн үдэрэй туршада үргэлжэлһэн мүрысөөнэй дүн гаргахада. 11 шэгнүүртэн соohоо манай республикын һурагшадай табаниинь чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, командаараа түрүү һуури эзэлбэ. Яхадай (Саха), Шэтын областиин суглуулагдамал командануудудаадахи һууринуудые эзэлбэ.

Мүрысөөндэ шалгарһан спортсменүүдэй зоныи суглуулагдамал команда бүридхэгдэбэ. Эдэнэр Россин Федерацин түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэдэхэ түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадаха юм.

В. СЫДЕЕВ,
РСФСР-эй габьяата тренер.

ТОБШОХОНООР...

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ. Кроссой урилдаагаар Россин түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн һаяхан Адлер хотодо болобо. Буряад ороной «спортын хатанай» түлөөлөгшэд эндэ ехэ амжалта туйлаа. Улаан-Удын гарнизоной сэрэгэй алба хаагша Юрий Чижов 12 километрэй зайда урилдахадаа, 29 минута 47 секунда саг харуулжа, ималта туйлаһан байна. Буряадай багшанарай институтай студент, спортын мастер Сергей Федотов 21 километр 97 метртэ урилдахадаа, 1 час 03 минута 46 секунда саг харуулжа, Россин чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Анастасия Данчинова 6 километрэй зайда урилдахадаа, эхэнэрнүүдэй дундаһаа наймадахи һуурида гараа. Эрэшүүлэй бүлэгтэ багшанарай институтай багша, спортын мастерта кандидат Михаил Казанцев старт абаһан 126 хүн соohоо 15-дахи һуури эзэлбэ. Тиигэжэ Буряад ороной гурбан хүбүүд, тусхайлбал, спортын мастернууд Геннадий Темников, Сергей Федотов, Юрий Чижов гэгшэд мартын һүүл багта Испанида үнгэргэгдэхэ дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хабаадаха эрхэдэ хүртэһэн байна юм.

БАРИЛДААН. Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар дэлхэйн Кубогта хүртэхын түлөө апрель һарада США-гай Толидо хотодо үнгэргэдэхэ мүрысөөндэ хабаадаха эрхэ олохо талаар һуралсал һорилгодо хабаадахаяа спортын мастер Андрей Матюнов Москва шадархи Подольск хото ошобо.

Сагаалганай һайндэртэ зорюулагдажа, буряад арадай бүхэ барилдаагаар мүрысөөн «Динамо» бүлгэмэй спортын зал соо болобо. Түгэсхэлэй мүрысөөндэ Буряад ороной бэлигтэй бэрхэ барилдаашадай нэгэн, самбо, дүрэ буляалдалгын болон греко-римс. барилдаагаар спортын гурба дахин мастер Владимир Вострецов Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын харуулай албанай хүдэлмэрилэгшэ спортын мастерта кандидат Валерий Янсанов хоёр уулзахадаа, бэеэр багашагшье һаа, Валерий гоё һайхан арга дүрэтэй, хүндөө гохо дэгээтэй байһанаа харуулжа, ималта туйлаад, Сагаан һарын һайндэрэй шанда хүртэбэ.

* * *

Эхэнэрнүүдэй дунда дүрэ буляалдалгын барилдаагаар Москва хотын шангуудта хүртэхын түлөө уласхоорондын хоёрдохи мүрысөөндэ хабаадаһан ЛВРЭ-гэй спортклубай түлөөлэгшэ, спортын мастер Раджана Доржиева бронзо медальда хүртэбэ.

«БАМ-ай хибэс» гэһэн дүрэ буляалдалгын барилдаагаар мүрысөөн Тындэ хотодо дүүрэбэ. Эндэ Баргажан голой барилдаашад Дамдин Дамдинов, мүн суута бүхэ Борис Будаевай дүү Баатар гэгшэд шалгаржа түрүү һуури эзэлээ.

«Юность России» гэһэн спортклубай барилдаашан Марсель Ильясов 52 килограмм хүрэтэр шэгнүүртэ хоёрдохи һуурида гараба.

Баатар Будаев мүрысөөнэй эрхим барилдаашан гэжэ нэрлэгдэ. Тиигэжэ буряад барилдаанай һургуулида спортын 3 мастер нэмэбэ гэгшэ.

* * *

«Монгол Говь-93» гэһэн уласхоорондын мүрысөөндэ дүрэ буляалдалгын барилдаанай 150 эрхим спортсменүүд хабаадаба. Хойто Корейн, Хитадан, Монголой, Казахстанай, Буряадай барилдаашадай хабаадаһан энэ мүрысөөн апрель соо Улаан-Баатарта үнгэргэгдэхэеэ байһан Азиин чемпионадта бэлэдхэлэй гол шата болобо.

Хойто Корейн атледүүд хүлеэгдээгүй амжалтатайгаар барилдажа, 5 шэгнүүртэ ималта туйлаа.

Буряадаймнай барилдаашадай дундаһаа хүндэ шэгнүүртэй Игор Тютрин хоёрдохи һуури эзэлбэ. Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй түлөөлэгшэ Хвича Келасония. «Динамын» Гомбо Шагдуржапов, багшанарай институтай оюутан Юрий Дашинимаев гэгшэд бронзо медальнуудта хүртэбэ.

БАСКЕТБОЛ. Эдиршүүлэй дунда үүгэгдэй спортын һургуулинуудай командануудай дунда республикын Эрдэм һуралсалай министерствын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Кабанскын районой Каменск тосхондо болобо. Басагадай дунда Кабанскын хүүгэдэй спортын һургуулиин һурагшад Улаан-Удын 5-дахи ДЮСШ-гай командатай наадахадаа, 57:30 тоотойгоор ималта туйлаа. Гусиноозерск хотын түлөөлэгшэ гурбадахи һуури эзэлбэ. Хубүүд соohоо республикын нинслэл хотын 5-дахи ДЮСШ-гай команда Гусиноозерскын баскетболистнуудтай уулзахадаа, 79:34 57:27 тоотойгоор илажа, Эрдэм һуралсалай министерствын шанда хүртөө. Каменскын түлөөлэгшэд бронзо медальнуудаар шагнагдаа. Басагадай дундаһаа Марина Гаврилина, Елена Гаврилова, Александр Оканин, Алексей Зеленин гэгшэд эрхим һайнаар наадаһанай түлөө тусхай шангуудта хүртөө.

Б.-М. ЖИГЖИТОВ.

Редактор Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.
РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ Б-М. Ж. (харюусалгата секретарь), НИМАЕВ П. Н. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., РИНЧИНОВ С. Д. (редакторай орлогшо), ТОКТОХОЕВА В. Э.

Эмхидхэн байгуулагшад — Буряад Республикын Верховно Совет, Буряад Республикын Министрнүүдэй Совет, Бүгэдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэл болон редакциин ажалша коллектив.

Манай адрес: 670000, Улаан-Удэ, Каландаришвилиин үйлсэ, 23 «Буряад үнэн» газетын редакци.

Редакциин телефонууд: редакторай—2-50-96, приемныи—2-54-54, редакторай орлогшоной — 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретариин—2-50-52, секретариадай—2-66-76, таһагууд: соведүүдэй хүдэлмэриин ба ниитын эмхинүүдэй —2-34-05 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономи ческа—2-64-36, (даагшань), 2-63-86, 2-67-81, 2-61-35, соёлой эрдэмэй болон, һургуулинуудай—2-60-21 (даагшань), 2-57-63; 2-67-81 олониитын хүдэлмэриин ба мэдээсэлэй—2-54-93 (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын—2-60-91; корректорнуудэй—2-33-61, хэблэлдэ бэлдэгшэдэй — —2-35-95. Манай корреспондентнүүд: Агинскда —3-46-60; Закаменскда —30-61, Хоринскдо —2-01-67. Буряад Республикын Министрнүүдэй Соведэй хэблэлэй телефонууд: директор—2-49-94, бухгалтери— —2-23-67, вахта—2-56-62.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудаһан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэһэг 7500. Хэблэлдэ тушаагдаһан саг: 20.00.

Буряад Республикын Хэблэлэй ба олондо мэдээсэлгын министерствэдэ 69-дэхи номертойгоор бүрдхэлдэ абтанхай.

Газетэ республиканска типографида хэблэгдэв. Директорэйнь телефон 2-40-45.

XVII жаранай үһан харагшан тахяа жэл (1993 - 1994 он)

ХАБАРАЙ ЭХИН ХҮХЭ БАР ҺАРА МАРТЫН 23-да ТҮГЭСЭЖЭ, МАРТЫН 24-ДУНДА ХҮХЭГШЭН ТУУЛАЙ ҺАРА ГАРАХА.

Һарын лити	29	30	1	2	3	4
Үдэр, гараг	Сумоя (Һара)	Ангараг (Марс)	Буд (Меркурий)	Бархасбадь (Юпитер)	Сугар (солбон)	Санч (Сатур
Наранай лити	22	23	24	25	26	27
Үдэр, гараг	Даваа (понед.)	Мягмар (вторник)	Үлхагба (среда)	Пүрбэ (четверг)	Баасан (пятница)	Бим (суббо
Жэл, үдэр	хара бар	харагшан туулай	хүхэ луу	хүхэгшэн могой	улаан морин	улааг хони
Мэнгэ	2 хара	1 сагаан	9 улаан	8 сагаан	7 улаан	6 саг
Һуудал	Модон	Хии	Гал	Шорой	Түмэр	Октор

1921 оной декабрийн 21-һээ гаран

Редак

НХЭ ДУ ХҮНД